

Куди приводять мрії
Ричард Метисон

Що чекає на нас за порогом життя? Небуття чи вічність? Чи, можливо, нескінченна подорож? Саме така мандрівка поза простором та часом судилася Крису після смерті. Щоб визволити кохану, яка вкоротила собі віку, та знову знайти надію й любов, він ладен покинути рай і спуститися в пекло. Адже справжнє кохання не зможе зруйнувати навіть смерть.

Ричард Метисон

Куди приводять мрії

З любов'ю і вдячністю моїй дружині, яка збагатила мое існування ніжністю своєї душі

Які нам сни присняться після смерті,
Коли позбавимось земних суєт?[1 – Переклад Леоніда
Гребінки (1986).]

Вільям Шекспір, «Гамлет», акт III, сцена 1

Перекладено за виданням:

Matheson R. What Dreams May Come : A Novel / Richard Matheson. – New York : A Tom Doherty Associates Book, 2004. – 288 p.

© Richard Matheson, 1978

© DepositPhotos.com /mimadeo, Mobilee, обкладинка, 2015

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2015

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад, 2015

До читача

Передмова до твору майже ніколи не потрібна. Це мій десятий опублікований роман – писати передмови до будь-якого з дев'яти попередніх навіть не спадало мені на думку.

Але цей, як мені здається, потребує невеличкого вступу. Оскільки його тема – життя після смерті, перш ніж читати, слід збагнути, що лише один з аспектів роману є цілковито вигаданим: герої та їхні стосунки.

Всі інші деталі, за кількома винятками, виведені безпосередньо з дослідження за цією темою.

З цієї причини наприкінці роману я додаю список книг, використовуваних під час дослідження. Як побачите, список є довгим і різноманітним. І хоча ці книги дуже різняться за авторами, часом і місцем видання, вони глибоко однорідні за змістом.

Добре було б, звісно, прочитати їх усі, аби переконатися самим. Я закликаю вас так і зробити. Це стане для вас повчальним – і небуденним – досвідом.

Ричард Метисон
Калабасас, Каліфорнія,
серпень 1977 року

Вступ

Рукопис, який ви збираєтесь прочитати, потрапив мені до рук таким чином.

Ввечері 17 лютого 1976 року в наші двері подзвонили, і моя дружина пішла відчиняти. За хвилину вона повернулась до спальні, де ми дивилися телевізор, і сказала, що мене хоче бачити якась жінка.

Я встав і пройшов до передпокою. Вхідні двері були відчинені. На ганку стояла висока, добре вдягнена жінка років за п'ятдесят. У руках у неї був великий пухкий конверт.

– Ви Роберт Нільсен? – спитала вона.

Я відповів ствердно, і вона простягнула мені конверт.

– Тоді це вам, – промовила вона.

Я глянув на нього з підозрою і спитав, що в ньому.

– Послання від вашого брата, – була відповідь.

Це лише підсилило підозру.

– Що ви маєте на увазі? – спитав я.

– Цей рукопис продиктував мені ваш брат Крис, – сказала вона.

Слова жінки обурили мене.

– Не знаю, хто ви, – сказав я, – та якби ви мали хоч малесеньке уявлення про мого брата, ви б знали, що він більше року як помер.

Жінка зітхнула.

– Я знаю це, містере Нільсен, – втомленим голосом відповіла вона. – Я екстрасенс. Ваш брат передав мені цей матеріал з...

Побачивши, що я зачиняю двері, жінка зупинилась і випалила:

– Містере Нільсен, благодаю!

Її голос звучав так щиро і наполегливо, що я глянув на неї з подивом.

– Шість виснажливих місяців я працювала над цим рукописом, – продовжила вона. – Не тому, що мені так хотілося. В мене купа власних справ. Але ваш брат не полишав мене у спокої, доки я не записала його послання, все до останнього слова, і не пообіцяла, що передам його вам.

У її голосі пролунав відчай.

– А тепер заберіть його і дайте вже мені спокій.

З цими словами вона тицьнула конверт мені в руки, розвернулась і поспішила вниз до пішохідної стежки. Я бачив, як вона сіла в своє авто і поїхала якнайшвидше.

Ніколи більше я не зустрічав цієї жінки і не чув про неї. Навіть імені її не знаю.

* * *

Я вже тричі прочитав рукопис. Знати б тільки, що з ним робити.

Я людина не релігійна, та, як кожен з нас, хотів би вірити, що смерть – дещо більше, ніж просто забуття. І все ж мені важко, якщо взагалі можливо, сприймати цю історію за чисту монету. Я тримаюся думки, що все це і є не більш як історія.

У ній і справді є деякі факти. Факти з життя мого брата і його родини, які та жінка знати просто не могла, хіба припустити, що вона вдалась до кількамісячного складного – і недешевого – розслідування, аби розкопати їх, перш ніж створити рукопис. Якщо так, то навіщо їй це? Що вона могла виграти від цієї махінації?

Я маю чимало різноманітних запитань стосовно цієї книги. Не буду їх перелічувати, а краще дам читачеві можливість сформулювати власні. Лише в одному я впевнений: якщо цей рукопис – правда, кожному з нас слід задуматись про своє життя. Глибоко задуматись.

Роберт Нільсен
Ісліп, Нью-Йорк,
січень 1978 року

Смертний сон

Стрімкий вир зображень

Є така фраза: «Почніть від початку». Я не можу цього зробити. Я починаю з кінця – з завершення моїх днів на землі. Викладаю тобі все, як воно сталося, – і те, що сталося потім.

Кілька слів щодо тексту. Ти читав мої твори, Роберте. Цей звіт може здатись несхожим на них. Причина в тому, що мої можливості обмежені людиною, яка його пише. Мої думки мусять проходити крізь її розум, і я не владний з цим нічого зробити. Не всі зерна будуть просіяні крізь сито. Зрозумій, якщо текст виявиться занадто спрощеним. Особливо спочатку.

Ми з нею й так робимо все, що можемо.

* * *

Дякувати Богу, того вечора я був сам. Зазвичай ми ходили в кіно разом із Йеном. Двічі на тиждень – ти ж знаєш, через мою роботу.

Того вечора він не пішов. Грав у шкільній виставі. Дякувати Богу ще раз.

Я був у кінотеатрі біля торговельного центру. Не можу продиктувати назву. Якась довга, складалася з двох частин. Спитай назву в Йена.

Коли я пішов з кінотеатру, було за одинадцять. Я сів у машину й поїхав на майданчик для гри в гольф. Маленький – дитячий. Не можу передати це слово. Гарзд. Скажу по буквах. Повільно. М-і-н... і-а... т-ю-р... н-и-й. Добре, е.

Там був жвавий рух, на тій... вулиці? Ні, ширше. А-ве... ню? Неточно, але підійде. Мені здалося, що можна виїхати, тож я почав рух. Та мав зупинитись – мені назустріч летіла машина. Там було досить простору, щоб об'їхати мое авто, але вона цього не зробила. Вдарилася в переднє ліве крило. Автомобіль закрутився.

Мене трусило, але я був пристебнутий поясом. Не поясом. П-а-с-ком. Я не мав отримати важких поранень. Але з'явився фургон і вдарив у заднє праве крило моєї автівки, викинувши її на центральну смугу. У протилежному напрямку рухалась вантажівка. Вдарилася мою машину просто в лоб. Я чув тріск

і скрепіт, чув, як ламається скло. Я вдарився головою, і чорна безодня поглинула мене. Здається, на мить я побачив самого себе – скривавленого, непритомного. Потім настала темрява.

* * *

Я знов опритомнів. Боліло нестерпно. Я чув жакхливий звук власного дихання, неглибокого й повільного, з раптовими схлипами. Мої ноги були холодні як лід. Я пам'ятаю це.

Поступово я відчув кімнату навколо себе. Гадаю, людей також. Щось не давало мені бути впевненим. Сидация. Ні, ще раз. С-е-д-а-ц-і... седація.

До мене долинув голос. Він щось промовляв пошепки, але слів я розібрати не міг. На мить я побачив поруч із собою чийсь фігуру. Мої очі були заплющені, але я її бачив. Я не міг розібрати, була це чоловіча чи жіноча фігура, але я знав, що вона промовляє до мене. Слів я не чув, тож вона пішла.

Новий напад болю, тепер уже душевного, поступово охоплював мене. Біль наростав, наче звук, коли вмикаєш радіо. Це був уже не мій біль, а біль Енн. Вона ридала від страху. Через те, що мене було поранено. Вона боялася за мене. Я відчував її муку – страждання були нестерпними. Силою волі я намагався відігнати ману, але не міг. Намагався вимовити її ім'я, але марно. Не плач, думав я. Зі мною все буде добре. Не бійся. Я люблю тебе, Енн. Де ти?

Тієї миті я був удома. Був недільний вечір. Ми всі перебували в залі, гомоніли й сміялися. Енн сиділа поруч зі мною, поруч із нею Йен. За Йеном – Ричард, і на іншому кінці дивану – Марі. Однією рукою я обіймав Енн, яка притулилась до мене. Вона була тепла, я цілував її в щоку. Ми посміхались одне до одного. Був недільний вечір, тихий і спокійний, і ми всі були разом.

Я відчув, що темрява починає розсіюватись. Я лежав у ліжку. Знову повернувся біль, пронизавши мене наскрізь. Ніколи в житті мені не було так боляче. Я відчував, що мене відносить. Саме так – відносить.

Я чув тепер зловісний звук – наче гуркіт у моєму горлі. Я молив Небо, щоб Енн і діти не опинилися поряд. Це б їх дуже налякало. Я благав Бога не дати їм почути той страхітливий звук, захистити від цього жакіття.

І тоді у мене в голові промайнула думка: «Крисе, ти помираєш». З усіх сил я намагався вдихнути, але рідина, що накопичилась у дихальному горлі, не пропускала повітря. Я почувався кволим і важким, зав'язлим у гущі.

Хтось був поруч із ліжком. Знову та фігура.

– Не опирайся цьому, Крисе, – промовила вона.

Я лише розлютився від цих слів. Хоч би що це було, воно хотіло моєї смерті. Я опирався цьому. Не дамся. «Енн! – подумки кликав я. – Втримай мене! Не дай їм мене забрати!»

Я знову відчував, що мене відносить. Мене раптом осяйнула жахлива думка, що поранення були занадто важкими. Я відчув миттєву слабкість. А тоді – щось зовсім незвичайне. Лоскіт. Знаю, це дивно. Безглуздо. Але це так. Лоскіт по всьому тілу.

Ще одна зміна. Я був уже не в ліжку, а в якійсь колисці. Я відчував, як вона гойдається туди-сюди, туди-сюди. Глибоко всередині я чув тоненький тріскіт. Такий звук буває, коли повільно знімаєш бинти. Болю було вже менше – поступово вщухав.

Злякавшись, я намагався знову відчувати біль. І він повернувся за кілька секунд, навіть гірший. Уже в агонії, я тримався за нього щосили. Він означав, що я ще живий. Я не дамся.

«Енн! – подумки кричав я, бажаючи. – Втримай мене!»

Марно. Я відчував, як життя витікає з мене, чув звуки навколо, тепер голосніші. Чув, як рвуться сотні тоненьких ниточок. Я не відчував уже ані запаху, ані смаку. Чутливість покинула пальці ніг, потім усі стопи. Від низу догори ноги німіли. Я докладав усіх зусиль, аби знову їх відчувати, але не міг. Щось холодне поступово пронизувало мій живіт, мої груди. Доповзло до серця, наче кригою огорнуло. Я чув, як серце б'ється, повільно, зовсім повільно, наче траурний барабан.

Я раптом усвідомив, що відбувається в сусідній кімнаті. Я бачив літню жінку, яка лежала там, розметаючи на подушці пасма сивого волосся. Жовта шкіра, руки, схожі на пташині лапи. Рак шлунка. Хтось сидів поряд, розмовляючи тихо. Донька. Я вирішив, що не хочу цього бачити.

За мить я полишив кімнату і був знову в себе. Біль майже зовсім стих. Я не міг відновити його, хоч як намагався. Я чув звук, схожий на дзижчання – саме так, дзижчання. Далі рвалися ниті. Я відчував, як усередині згортається кожна з них, обриваючись.

Щось холодне ворухнулося знову. Воно рушило далі, досягло голови. Решта все оніміло.

«Благаю!» – кликав я по допомогу. Голосу не було. Язик не ворухився. Я відчував, як усередині мое ество згортається, зосереджуючись у голові. Відчував тиск на мимбани – ні, давай іще раз. М-е-м-б-рани. Тиск ззовні і зсередини водночас.

Я почав рухатись назовні крізь просвіт у голові. Я чув дзижчання, і дзвін, і звук течії стрімкого потоку крізь вузьке гирло. Я відчував, що підіймаюся. Я був наче бульбашка, що стрибає вгору-вниз. Здається, я бачив над собою тунель, темний і безкінечний. Я озирнувся, глянув униз і був ошелешений виглядом власного тіла в ліжку, забинтованого й нерухомого. З трубками для штучного подихування. З тілом мене з'єднувала нить, яка виблискувала сріблом. Тоненька, вона тяглася від мене до маківки моєї голови. Срібна нить, думав я, Боже мій, срібна нить. Я знав, що тільки вона підтримує життя в моєму тілі.

Мене охопила відраза, коли я побачив, як засмикалися мої руки й ноги. Дихання майже перервалося. Обличчя скривилося в агонії. І знов я почав боротися. Спуститися вниз, об'єднатися зі своїм тілом! Ні, я не піду! Я чув свій мовчазний крик. Енн, допоможи мені! Благаю! Ми маємо бути разом!

Я змусив себе знизитись і зазирнув у власне обличчя. Губи були темно-сині, вся шкіра вкрита потом, наче росю. Я бачив, як роздуваються вени на шиї. М'язи почали скорочуватися. З усіх сил я намагався повернутись до тіла.

«Енн! – подумки гукав я. – Благаю, поклич мене назад, аби я міг лишитися з тобою!»

І сталося диво. Життя сповнило мое тіло, шкіра набула здорового кольору, вираз заспокоєння проступив на обличчі. Я дякував Богові – Енн і діти не мали бачити мене таким, як мить тому. Бачиш, я гадав, що повертаюся.

Але сталося інакше. Я побачив, як мое тіло в різнокольоровій оболонці здійсмається за потягом срібної ниті. В мене виникло відчуття падіння. Потім пролунав різкий звук – наче луснула велетенська гумова стрічка, – і я відчув, що злітаю.

А тоді почався зворотний рух. Так, саме так. Зворотний рух – наче в кіно, тільки значно швидше. Ти не раз бачив і чув фразу: «Все життя промайнуло перед очима». Роберте, це правда. Промайнуло так швидко, що я не встигав стежити, – і в зворотному напрямку. Від днів перед автокатастрофою крізь життя дітей, мое одруження з Енн, мою письменницьку кар'єру. Коледж, Друга світова війна, середня школа, початкова школа, дитинство, перші роки життя немовляти. Кожен рух, думка, емоція, кожне вимовлене слово. Я бачив усе це. Стрімкий вир зображень.

Сон, у якому ти спиш

Я різко підвівся у ліжку і розсміявся. То був лише сон! Я почувався сповненим сил, відчуття були свіжі й гострі. Неймовірно, подумав я, наскільки реалістичні бувають сни.

Але з моїм зором щось сталося. Все навколо виглядало розмитим. Я не бачив далі, ніж на три метри перед собою.

Кімната була знайомою. Стіни, стеля під штукатуркою. Чотири на чотири з половиною метри. Завіси брунатні, в коричневу й жовтогарячу смужку. Під стелею я побачив кольоровий телевізор. Ліворуч від себе – крісло з червоно-помаранчевою оббивкою і сталеві підлокітники без жодної плями. Таким же червоно-помаранчевим був килим на підлозі.

Тепер я зрозумів, чому речі виглядали нечітко. У кімнаті було повно диму. Але ж запаху не було! Це здалося мені дивним. Ні, не дим, раптом здогадався я. Автокатастрофа. Очі було пошкоджено. Та мене це не засмутило. Надто глибоким було полегшення від того, що живий, аби перейматись такою проблемою.

Спочатку – головне, подумав я. Треба знайти Енн і повідомити, що зі мною все гаразд. Покласти край її стражданню. Я спустив ноги з правого боку ліжка і встав. Столик поряд із ліжком був металевий, пофарбований у бежевий колір, стільниця – як у нас в кухні. По буквах. В-о-г-н-е-т-р-и-в-к-а. Я побачив у кімнаті нішу з умивальником. Крани схожі на голівки від ключок для гольфу, знаєш такі? Над умивальником висіло дзеркало. Мій зір був настільки затуманений, що я не бачив у ньому власного відображення.

Я рушив до умивальника, але змушений був зупинитися. З'явилась медсестра. Вона рушила просто на мене, і я відступив убік. На мене вона навіть не глянула, але ахнула й кинулася до ліжка. Я обернувся. Там лежав чоловік, сірий, мов глина, з відвислою щелепою. Він був весь забинтований, і з нього стирчало безліч пластикових трубок.

Я з подивом озирнувся на медсестру, що метнулася з кімнати. Я не чув, що вона кричала.

Я підійшов до чоловіка і побачив, що він, швидше за все, мертвий. Але чому в моєму ліжку лежить хтось іще? Що це за лікарня така, де кладуть по двоє пацієнтів у ліжку?

Дивно. Я нахилився нижче, аби роздивитись його. Обличчя було просто як мое. Я похитав головою. Це неможливо. Я глянув на його ліву руку. Він носив обручку, точнісінько таку ж, як у мене. Як таке можливо?

Я відчув неприємний холод у шлунку. Я намагався відкинути простирadlo з його тіла, але не міг. Якимось чином я втратив відчуття дотику. Я повторював спроби, доки не побачив, як мої пальці проходять крізь простирadlo, і не відсмикнув руку. Ні, з жахом подумав я, ні, це не я. Як це можливо, якщо я досі живий? Тіло навіть боліло. Беззаперечний доказ життя.

Я крутнувся на місці – до кімнати стрімко увійшли двоє лікарів. Я відступив, аби дати їм дорогу до пацієнта.

Один із лікарів почав дути йому в рота. Інший тримав шпрр... По буквах: ш-п-р-и-ць, так. Я бачив, як він загнав кінець голки під шкіру чоловікові. Потім вбігла медсестра, штовхаючи перед собою якийсь агрегат на колесах. Один із лікарів притис кінцями два товсті металеві пруті до голих грудей пацієнта. Той смикнувся. Тепер я знав, що між мною і тим чоловіком немає зв'язку, адже не відчув нічого.

Спроби були марні. Чоловік помер. Кепсько, подумав я. Його родина горюватиме. Подумавши так, я згадав про Енн і дітей. Я маю знайти й заспокоїти їх. Особливо Енн – я знав, як вона налякана. Моя бідна, моя люба Енн.

Я розвернувся і вийшов у двері. Праворуч був туалет. Глянувши всередину, я побачив унітаз, вимикач світла і кнопку поряд із червоною лампочкою, під якою було написано «Екстрений виклик».

Я увійшов до холу і впізнав його. Так, звісно. Сюди мене мали доставити в разі нещасного випадку – за вказівкою на картці в моєму гаманці. Лікарня «Моушен Пікчер Госпітел» у Вудленд-Гіллз.

Я зупинився і спробував скласти все до купи. Була автокатастрофа. Мене привезли сюди. Чому тоді я не в ліжку? Але ж я був у ліжку. Тому самому ліжку, де лежав мрець. Схожий на мене мрець. Усьому цьому мало бути якесь пояснення. Але я не міг його знайти. Не міг міркувати чітко.

Нарешті відповідь знайшлася. Я не був впевнений, чи вірна, – але іншої на думку не спадало. Я мав погодитись із нею, хоча б на той момент.

Я був на операції під наркозом. Усе це відбувалося в моїй голові. Ось і відповідь. Усе решта не мало сенсу.

«Що тепер?» – думав я. Незважаючи на нещасливе становище, я посміхнувся. Якщо все це відбувається у мене в голові, то хіба, розуміючи це, я не можу цим керувати?

«Гаразд, – сказав собі я. – Зроблю так, як вирішив». А вирішив я знайти Енн.

Не встиг я цього подумати, як побачив іще одного лікаря, який біг через хол просто на мене. Я навмисно спробував його зупинити, але моя простягнута рука пройшла крізь його плече. Нічого, сказав я собі. По суті, мені це сниться. Будь-яка безглузда річ може трапитись уві сні.

Я рушив далі через хол. Проминув кімнату з зеленою карткою й білими літерами: «Не палити! Застосовується кисень!» Який незвичайний сон, думав я. Ніколи не міг читати уві сні. Щойно пробував, як слова просто зливалися. Цей же напис я прочитав без зусиль, незважаючи на загальну нечіткість зображень.

Звісно, це не сон у прямому розумінні, сказав я собі, намагаючись якось пояснити це. Бути під наркозом – не те саме, що спати.

Задоволений поясненням, я кивнув і продовжив свій шлях. Енн має бути в кімнаті очікування. Я зосередився на тому, щоб знайти і заспокоїти її. Я відчував її страждання так, наче вони були моїми власними.

Я проминув пост медсестер, чув, як вони розмовляють. Я не робив спроб заговорити до них. Це все в моїй голові. Я маю змиритись із цим і грати за правилами. Гаразд, це не сон наспра... на-с-пра-в-ді, але мені легше думати про це як про сон. Нехай буде сон – під наркозом.

Зачекай, подумав я, зупиняючись. Сон чи ні, але я не можу розгулювати в лікарняній піжамі. Я глянув на себе і був вражений, побачивши той самий одяг, що був на мені в день автокатастрофи.

«Де ж кров?» – здивувався я. Мені згадалась та мить, коли я побачив самого себе непритомного в розбитій машині. Кров рікою текла.

Я відчув себе трюмф... Ні! Пробач за нестриманість. Трі-ум-фа-тором. Чому? Бо я дещо з'ясував, незважаючи на затьмареність свого розуму. Я просто не

міг бути тим пацієнтом у ліжку. Він був у піжамі, в бинтах і з трубками для годування. Я був вдягнений, без пов'язок і міг рухатися. Цілковита відмінність.

До мене наближався чоловік у вуличному одязі. Я очікував, що він пройде повз мене. Та, на мій подив, він зупинив мене, поклавши руку на плече. Я відчував тиск кожного з його пальців.

- Ти вже знаєш, що сталося? - спитав він.

- Сталося?

- Так, - кивнув він. - Ти помер.

Я з відразою глянув на нього.

- Це абсурд, - промовив я.

- Це правда.

- Якби я був мертвий, я б мізків не мав, - відповів я. - І не міг би розмовляти з вами.

- Все зовсім не так, - наполягав він.

- Той тип у кімнаті помер, а не я. Я зараз під наркозом, мене оперують. По суті, це все мені сниться.

Я був дуже задоволений своїм умовиводом.

- Ні, Крісе, - сказав він.

Мені стало не по собі. Звідки він знає мое ім'я? Я придивився до нього уважніше. Може, ми знайомі? І через те він опинився в моєму сні?

Ні, зовсім ні. Цей чоловік викликав у мене неприязнь. Так чи інакше, подумав я (і попри роздратування навіть всміхнувся), - це мій сон і він не має посягати на нього.

- Ідіть знайдіть собі свій сон, - сказав я, задоволений тим, як дотепно поставив його на місце.

- Якщо ти не віриш мені, Крісе, - не здавався він, - зазирни до кімнати очікування. Там твоя дружина і діти. Їм іще не повідомили про твою смерть.

- Зачекай-но, зачекай-но. - Я тицьнув у його бік пальцем, рубонувши рукою повітря. - Це ж ти казав мені не опиратися, так?

Він почав говорити, але я був такий розлючений, що не дав вимовити ані слова.

- Я втомився від тебе й від цього дурного місця, - сказав я. - Я йду додому.

Тієї ж миті щось рвонуло мене з місця – так, наче тіло мое було замкнене в металі і якийсь далекий магніт притягував його до себе. Я мчав крізь повітря з такою швидкістю, що нічого не бачив і не чув.

Це завершилось так само несподівано, як і почалося. Я опинився в тумані. Озирнувся, але не міг нічого побачити в жодному напрямку. Я почав блукати, повільно простуючи крізь туман. Час від часу переді мною виникали швидкоплинні образи людей. Та коли я намагався придивитися до них краще, вони зникали. Одного з них я ледь не окликнув, але передумав. Я господар цього сну. Я не дозволю йому перемогти мене.

Аби відволіктися, я спробував уявити, ніби я знову в Лондоні. Пам'ятаєш, я їздив туди в 1957 році писати сценарій? Був листопад, і я неодноразово так само блукав у густому тумані – дуже влучно його називають там гороховим супом. Та зараз він був іще густіший – я ніби опинився під водою. Та й видавався він якимось вогким.

Нарешті крізь туман я побачив наш будинок. І відчув подвійне полегшення. По-перше, просто від того, що бачу його. По-друге, тому що дістався сюди так швидко. Так могло бути лише уві сні.

Раптом до мене прийшло натхнення. Я казав, як боліло мое тіло. Хоча це й був сон, я все одно відчував біль. Отже, сказав я собі, оскільки цей біль породжений сно-ви-дін-ням, зовсім не є необхідним його відчувати. І з цією думкою, Роберте, я відчув: біль зник. Що принесло додаткову порцію задоволення й полегшення. Якого більш виразного підтвердження, що це сон, а не реальність, можна було вимагати?

Я згадав, як підвівся у лікарняному ліжку, сміючись, бо це все був сон. І це справді він. Крапка.

Без жодного переміщення я опинився у передпокої будинку. Сон, подумав я і задоволено кивнув. Тоді озирнувся. Мій зір досі був нечітким. Стривай-но, подумав я. Мені вдалося розвіяти біль, чого б не розвіяти пелену перед очима?

Нічого не сталося. Все, що було далі, ніж за три метри, лишалося вкритим завісою диму.

Я крутнувся на місці, почувши стукіт кігтів по підлозі в кухні. До передпокою влетіла Джинджер – пам'ятаєш, наша німецька вівчарка. Побачивши мене, вона застрибала, затанцювала від радощів. Я гукнув її на ім'я, теж радий її бачити. Нахилився, аби погладити її по голові. І побачив, як моя рука занурилась у її череп. Вона відскочила від мене з коротким виском і кинулася з переляку тікати, налетівши на дверний відкіс. Її вуха були міцно притиснуті до голови, шерсть на спині встала дибки.

– Джинджер! – покликав я, відігнавши страх. – Йди до мене!

Вона поводитьсь безглуздо, подумав я і рушив слідом. Я побачив, як вона несамовито борсається на слизькій підлозі в кухні, намагаючись втекти.

– Джинджер! – крикнув я.

Я хотів розсердитись на неї, але не зміг – настільки наляканий вигляд вона мала. Вибравшись із кухні, вона прожогом кинулася крізь зал і вистрибнула у хвіртку в дверях.

Я збирався піти за нею, але передумав. Хоч би яким божевільним був цей сон, я йому не піддаватимусь. Я розвернувся і став кликати Енн.

Жодної відповіді. Я озирнувся в кухню й побачив, що кавоварка працює – обидві червоні лампочки горіли. Скляний кухоль на пластині нагрівача був майже порожнім. Я посміхнувся. Вона знову це зробила, подумав я. За лічені хвилини по всьому будинку нестер... не-стер-п-но смердітиме горілою кавою. Забувшись, я простягнув руку, аби вимкнути пристрій з розетки. Моя рука ковзнула крізь провід, і я завмер. Тоді вирішив притримати веселий настрій.

«Неможливо робити правильні речі уві сні», – нагадав я собі.

Я став оглядати будинок. Нашу спальню і ванну кімнату. Кімнати Йена й Марі, їхню спільну ванну кімнату. Кімнату Ричарда. Я не звертав уваги на вади свого зору. Це не важливо, вирішив я.

Але я не міг не звертати уваги на власну млявість, що, зростаючи, все більше охоплювала мене. Сон це чи ні, але мое тіло ставало важким мов камінь. Я повернувся до нашої спальні й присів на свою половину ліжка. І відчув наплив тривоги, адже воно не прогнулося піді мною (це було водяне ліжко). Забудь, знову сказав я собі, сон є сон. Сні божевільні, от і все.

Я глянув на свій годинник-радіо, нахилившись ближче, аби розгледіти стрілки й цифри. Було шоста тридцять п'ять. Я визирнув на вулицю крізь скляні двері. Надворі не було темно. Туманно, але не темно. Та як зараз міг бути ранок, якщо в будинку ні душі? У цей час вони всі мають бути в ліжках.

«Не зважай, – сказав я собі, щосили намагаючись скласти це все до купи. – Тебе оперують. Тобі це сниться. Енн і діти в лікарні, чекають на тебе...»

І ще дещо збентежило мене. Чи справді я був у лікарні? Чи це теж було частиною мого сну? Чи дійсно я спав у тому ліжку, коли мені все це наснилось? Може, аварії взагалі не траплялося. Так багато було варіантів, і кожен із них ставив під сумнів інший. Якби тільки думки трохи прояснилися... Мій розум онімів так, наче я перед тим пив або приймав транквілізатори.

Я ліг на ліжко і заплющив очі. Це було єдине, що я міг зробити, нічого іншого не спадало на думку. Скоро я прокинувся і знатиму правду: чи був це сон під наркозом у лікарні, чи вдома в ліжку. Я сподівався на останнє. Адже в такому разі я прокинувся і побачу поруч Енн. І зможу розповісти їй, який божевільний сон мені наснився. Обійму її гарне тепле тіло, ніжно поцілую її й зі сміхом розповідатиму, як це кумедно – бачити сон, у якому ти спиш.

Цей темний нескінченний кошмар

Я був стомлений, але відпочити не міг. Мій сон було перервано плачем Енн. Я намагався встати й заспокоїти її, натомість ширяв десь у безодні між світлом і темрявою. Не плач, чув я власний шепіт. Я скоро прокинуся і буду з тобою. Просто дай мені поспати ще трохи. Будь ласка, не плач, все добре, серденько. Я подбаю про тебе.

Нарешті я змушений був розплющити очі. Я не лежав, а стояв у тумані. Дуже повільно я рушив на звук її плачу. Я був виснажений, Роберте, мене хитало. Але я не міг дозволити, щоб вона плакала. Я мав з'ясувати, що сталося, і припинити це, зробити так, аби вона припинила ридати. Не можу, коли вона так гірко плаче.

Я увійшов до церкви, якої ніколи раніше не бачив. Лави були заповнені людьми. Їхні фігури виглядали сірими, їхніх рис видно не було. Я йшов центральним проходом, намагаючись зрозуміти, де я. Що це за церква? І чому ридання Енн лунають саме звідси?

Я побачив її на першій лаві, усю в чорному. Праворуч від неї сидів Ричард, ліворуч – Марі, й ліворуч від Марі – Йен. Поруч із Ричардом я побачив Луїзу та її чоловіка. Усі вони були вбрані в чорне. Їх було видно чіткіше, ніж решту людей у церкві, проте й їхні обличчя виглядали розмито, примарно. Я досі чув схлипи, хоч Енн мовчала. Це в її душі, осяйнуло мене. Наші душі настільки близькі, що я це чую. Я поспішив до неї, аби припинити це.

Зупинившись перед нею, я промовив:

– Я тут.

Вона дивилась перед собою так, наче я не звертався до неї. Наче мене тут взагалі не було. Жоден із них на мене не дивився. Може, їх засмутила моя присутність і вони вдають, що не бачать? Я глянув на себе. Може, через мій одяг. Чи не надто довго вже я його носив? Схоже на те, хоч я й не був упевнений.

Я знову підняв на них очі.

– Гаразд, – сказав я.

Важко було говорити – язик наче розпух.

– Гаразд, – повторив я повільно. – Я не вдягнений належним чином. І я запізнівся. Але це не означає...

Я змовк, адже Енн далі дивилась перед собою.

– Енн, будь ласка.

Вона не ворухнулась і навіть не моргнула. Я простягнув руку, аби торкнутись її плеча.

Вона різко здригнулась і підняла очі. Колір збіг з її лиця.

– Що з тобою? – спитав я.

Плач, що лунав у неї в душі, вирвався назовні – вона різко піднесла ліву руку до очей, намагаючись придушити схлип. Я відчув, як у голові зростає тупий біль. Що сталося?

– Енн, що сталося? – благально спитав я.

Вона не відповіла, і я перевів погляд на Ричарда. Його обличчя було напружене, по щоках стікали сльози.

– Ричарде, що відбувається? – спитав я. Слова пролунали так нерозбірливо, наче я був п'яний.

Він не відповів, і я озирнувся на Йена.

– Може, ти мені скажеш нарешті?

Від погляду на нього мені стало боляче. Він тихо схлипував і пальцями, що тремтіли, тер щоки, змахуючи сльози з очей.

«Заради Бога, що відбувається?» – думав я.

Тоді я зрозумів. Звісно. Той сон – він досі тривав.

«Мене оперують у лікарні – ні, я сплю у своєму ліжку й бачу сон, – хай там як!» – промайнуло в моїй голові. Сон тривав, і тепер я бачив у ньому власний похорон.

Я змушений був відвернутись від них. Не міг дивитись, як вони плачуть.

«Ненавиджу цей сон! – думав я. – Коли він нарешті завершиться?!»

Це була справжня мука – стояти так, чуючи, як схлипують Енн і діти просто в мене за спиною. Я відчував непереборну потребу обернутися, втішити їх. Але що в тому користі? У моєму сні вони оплакували мою смерть. Який сенс говорити до них, якщо вони вірять, що я помер?

Єдина відповідь – подумати про щось інше. Сон зміниться, сні завжди змінюються. Я пішов до віттаря на звук монотонної промови. Священик, зрозумів я. І вирішив сприймати це як розвагу. Це буде весело, казав я собі. Чи багатьом з нас випадає можливість почути сказане над власною труною, навіть уві сні?

Я бачив його сірий розмитий силует за кафедрою. Його голос звучав гулко і наче здаля.

«Сподіваюсь, він виголошує мені величальну промову», – гірко подумав я.

– Саме так, – промовив голос.

Я озирнувся. Знову цей тип – той, якого я зустрів у лікарні. Дивно, що з усіх навколо він виглядав найчіткіше.

– Бачу, ти досі не знайшов власний сон, – докинув я. Дивно також, що з ним я міг розмовляти без жодних зусиль.

– Крисе, спробуй зрозуміти, – сказав він. – Це не сон. Це насправді. Ти помер.

– Ти даси мені спокій? – Я спробував повернутись до нього спиною і відчув його пальці на своєму плечі. Тверді, вони майже впливалися мені в шкіру. Це теж було дивно.

– Крисе, хіба ти не бачиш? – спитав він. – Твоя дружина і діти в чорному? Церква? Священик, який читає промову над твоєю труною?

– Переконливий сон, – сказав я.

Він похитав головою.

– Відпусти мене, – промовив я загрозливим тоном. – Я не маю цього слухати.

У нього була міцна хватка, я не міг вирватися.

– Ходімо зі мною, – сказав він.

І повів мене до підвищення, де на підставках спочивала труна.

– Твое тіло там.

– Невже? – холодно промовив я. Труна була закрита. Як він знав, що там я?

– Можеш зазирнути всередину, якщо спробуєш, – відповів він.

Несподівано я затремтів. Я міг зазирнути в труну, якби спробував. Раптом я усвідомив це.

– Але не буду, – сказав я, вивернувшись із його пальців і розвертаючись до нього спиною. – Це сон, – додав я, кинувши на нього погляд через плече. – Ти можеш цього не розуміти, але...

– Якщо це сон, – перебив він, – чому б не спробувати прокинутися?

Я крутнувся на місці, аби глянути йому в обличчя.

– Гаразд. Саме цим я й займуся. Дякую за чудову пропозицію.

Я заплющив очі. Гаразд, сказав я собі, ти чув цього типа. Прокидайся. Він підказав тобі, як діяти. Тепер зроби це.

Я чув, як Енн заридала голосніше.

– Не треба, – сказав я, не в змозі чути це.

Я почав відступати, але цей звук переслідував мене. Я стиснув зуби.

«Це лише сон, і ти від нього прокинешся, просто зараз!» – казав я собі. От іще мить – і я ривком прокинувся, у тремтінні, в поту. Енн здивовано-співчутливо назве мене на ім'я, і обійме мене, і приласкає, і скаже...

Ридання ставали голоснішими, ще голоснішими. Я затис вуха руками, аби не чути.

– Прокинься, – наказав я собі. І ще з несамовитою рішучістю повторив: – Прокинься!

Мої зусилля були винагороджені несподіваною тишею. Я зробив це! Радіючи, я розплющив очі.

Я стояв посеред залу нашого будинку. І це було незрозуміло.

І знову мій погляд було затьмарено – я бачив усе мов крізь туман. Я почав розрізняти фігури людей у вітальні. Сірі і тьмяні, вони стояли й сиділи маленькими групами та пошепки промовляли слова, яких я не чув.

Я пройшов до вітальні повз скупчення людей; усі вони виглядали надто нечітко, щоб я міг їх упізнати. Досі сон – я тримався цієї думки.

Пройшов повз Луїзу й Боба. Вони не глянули на мене. Не намагайся заговорити з ними, нагадав я собі. Приймай це як сон. Рухайся вперед. Я увійшов до буфету, прямуючи крізь нього до залу.

Ричард був біля бару і готував напої. Мене раптом охопило обурення. В такий момент – пити? Я миттєво відкинув цю думку.

«Який – такий? – заперечив я собі. – Ніякого особливого моменту немає. Це лише похмура частина безрадісного, гнітючого сну».

Рухаючись, я кидав погляди на присутніх. Старший брат Енн, Білл, його дружина Патриція. Її батько й мачуха, молодший брат Філ, його дружина Андреа. Я спробував посміхнутись.

«Що ж, – сказав я собі, – якщо це сон, тобі все сниться правильно. Жодної деталі не забуто. Не інакше як уся родина Енн з'їхалася сюди з Сан-Франциско».

«Де ж тоді моя родина? – дивувався я. – Звісно, можна їх так само «наснити». Хіба уві сні має значення, що вони за три тисячі миль звідси?»

А тоді в мене зародилася ще одна думка. Чи можливо, що я втратив душевне здоров'я? Напевно, під час аварії мій мозок було пошкоджено. А це ідея! Я одразу ж вхопився за неї. Мозкова травма. Химерні, викривлені зображення. Зараз відбувалась не просто рядова операція, а щось складне. Може, навіть у цей момент, коли я, незримий, рухаюсь між примарами, у мій мозок вірізаються скальпелі хірургів, що намагаються відновити його функції.

Це не допомогло. Попри логічність припущення я почувався обуреним. Усі ці люди повністю ігнорують мене. Я встав перед кимось – без імені, без обличчя.

– Чорт забирай, навіть уві сні люди з тобою розмовляють, – сказав я і спробував ухопити його за руки.

Мої пальці занурилися в його плоть, наче у воду. Я озирнувся і побачив посеред залу великий стіл. Підійшовши до нього, я спробував взяти чийсь бокал і жбурнути його в стіну. Це було наче ловити руками повітря. Раптом мене переповнив гнів. Я загорлав на них:

– Чорт забирай, це мій сон! Послухайте мене!

Сам собою в мене вирвався напружений сміх. Послухай себе, думав я. Ти поводишся так, наче все це відбувається насправді. Дивися на речі прямо, Нільсене. Це сон.

Я рушив далі по коридору, лишивши їх усіх позаду. Дядько Енн Джон стояв переді мною, роздивляючись якісь фотографії на стіні. Я пройшов просто крізь нього. Нічого не відчув. Забудь, наказав я собі. Це не має значення.

Двері нашої спальні були зачинені. Я пройшов крізь них.

– Безумство, – пробурмотів я. Навіть уві сні я ніколи раніше не проходив крізь двері.

Мое роздратування зникло, коли я наблизився до ліжка й подивився на Енн. Вона лежала на лівому боці й дивилася крізь скляні двері. На ній була та сама чорна сукня, в якій я бачив її в церкві, тільки взуття не було. Її очі почервоніли від плачу.

Йен сидів поруч, тримаючи її за руку. По його щоках текли сльози. Я відчув прилив любові до нього. Він такий гарний і добрий хлопчик, Роберте! Я простягнув руку, щоб погладити його по голові.

Він озирнувся, і на мить (мое серце мало не зупинилося) я подумав, що він дивиться на мене. Бачить мене.

– Йене, – прошепотів я.

Він обернувся до Енн.

– Мамо? – покликав він її.

Вона не відповіла.

Йен заговорив знову. Вона повільно перевела очі на його обличчя.

– Я знаю, це звучить, як божевільня, – промовив він, – але... в мене таке відчуття, ніби тато поруч із нами.

Я швидко глянув на Енн. Вона дивилась на Йена з незмінним виразом обличчя.

- Я маю на увазі - тут, - вів далі він. - Зараз.

Вона змучено і ніжно посміхнулася.

- Я знаю, ти хочеш допомогти, - сказала вона.

- Я справді відчуваю це, мамо.

Вона не могла говорити. Ридання душили її.

- О Боже, - прошепотіла вона. - Крисе...

Її очі наповнилися слізьми.

Я впав на коліна перед ліжком і спробував торкнутися її обличчя.

- Не треба, Енн... - почав я. Різко відсмикнувши руку, я здригнувся й застогнав. Бачити, як мої пальці проникають крізь її тіло...

- Йене, мені страшно, - сказала Енн.

Я швидко обернувся до неї. Востаннє такий вираз на її обличчі я бачив у ніч, коли шестирічний Йен зник на три години, - вираз безсилового, безпомічного жаху.

- Енн, я тут, - сказав я. - Я тут! Смерть - не те, що ти думаєш!

Мене охопив раптовий переляк.

«Я не те мав на увазі!» - волав мій розум. Але я не міг повернути сказане. Визнання було зроблено.

Я опирався цій думці, намагався придушити її, зосередившись на Енн та Йені. Але непрохане питання поставало знову, і я не міг його зупинити. Що, як той тип казав правду? Що, як це не сон?

Я шосили намагався повернутись до попереднього стану. Дарма: шляху назад не було. Зі злістю я кинувся в суперечку. То й що, що я справді так подумав? Що з того, що я це припустив? Цьому немає жодного доказу, окрім мого поверхового припущення.

Вже краще. Я відчув мстиве задоволення і почав тикати й мацати себе. І це смерть? - уїдливо запитував я. - З плоттю і кров'ю? Смішно! Може, це й не сон - таке, принаймні, я міг припустити. Але це точно не смерть.

Раптом я відчув, що ця суперечка геть виснажила мене. Тіло знов було важким, наче камінь.

«Знову?» - подумав я.

Нічого. Я викинув це з голови. Опустившись на ліжко, я ліг на бік і став дивитись на Енн. Страшно було лежати поруч із нею, обличчям до обличчя, коли вона так дивилася крізь мене. Наче крізь вікно.

«Заплющ очі, – наказав я собі. І зробив так. – Тікай звідси через сон. Ніщо не є очевидним у цьому місці. Це все ще може бути сон. Але, Господи, великий Боже, якщо ти еси в небесах, я ненавиджу все це. Благаю, – молив я вищі сили, які тільки могли мене почути. – Забери від мене цей темний нескінченний кошмар».

Знати, що я ще існую!

Ширяти, зависати, підніматись на сантиметри, потім опускатись у тиху бездонну порожнечу – може, так відчуваєшся перед народженням, плаваючи у вологій темряві?

Ні. В утробі не було б чути плачу. Не було б і відчуття скорботи, що тяжіла наді мною. Я щось бурмотів уві сні, прагнучи відпочинку, потребуючи відпочинку. Але так само прагнучи пробудитися заради Енн.

– Люба, все гаразд.

Я, мабуть, вимовив це тисячу разів, перш ніж прокинутись.

Мої очі поволі розплющилися. Я відчув, як обважніли повіки.

Вона лежала поруч зі мною. Спала. Я зітхнув і з любов'ю посміхнувся до неї. Сон скінчився, ми знову були разом. Я не зводив очей з її обличчя, що було під час сну таким по-дитячому милим. Втомене дитя. Дівчинка, що заснула, втомившись від сліз. Моя дорогоцінна Енн. Я захотів торкнутись її лица і простягнув руку, важку, мов свинець.

Мої пальці потонули в її голові.

Здригнувшись, вона прокинулась і стривожено глянула на мене.

– Крисе? – сказала вона.

І знов на якусь мить для мене спалахнув вогник надії. Та надія розбилася вщент – я швидко збагнув, що вона дивиться не на мене, а крізь мене. На її очах знову проступили сльози. Вона підтягла до себе коліна і стисла руками подушку, зарившись у неї обличчям. Її тіло здригалося від ридань.

– Боже, не треба, серденько, не плач.

Дивлячись на неї, я заплакав теж. Я готовий був душу віддати, аби тільки вона могла побачити мене хоч на мить, почути мій голос, прийняти мою ласку й мою любов.

Але я знав, що цього не станеться. І так само знав, що кошмар триває. Я відвернувся від неї й заплющив очі, відчайдушно бажаючи знову втекти крізь сон, і нехай темрява забере мене від неї. Її плач ятрив мені душу.

«Будь ласка, заберіть мене від цього, – благав я. – Якщо я не можу втішити її, заберіть мене звідси!»

Я відчув, як моя свідомість ніби провалюється в чорну порожнечу.

Тепер це точно був сон. Мав бути. Мое життя розгорталося переді мною низкою живих картин. Щось у цьому вразило мене. Хіба я вже не бачив такого, тільки швидше і заплутаніше?

Цього разу плутанини точно не було. Я, наче глядач у кінозалі, дивився фільм під назвою «Мое життя». Кожен епізод, від початку і до кінця. Ні, не так. Від кінця до початку. Фільм починався аварією (отже, вона була насправді) і рухався назад, до самого народження, підкреслюючи кожну деталь.

Я не буду заглиблюватися в ті деталі, Роберте. Це зовсім не та історія, яку я хочу розповісти, – вона забрала б багато часу. Життя кожної людини – цілий том епізодів. Уяви, що всі моменти твого життя пронумеровано один за одним і кожен подається з детальним описом. Двадцятитомна енциклопедія людського життя, щонайменше.

Дозволь мені коротко змалювати цю демонстрацію сцен. Це було щось більше, ніж «промайнуло перед очима». І я був більш ніж глядач, це стало зрозуміло дуже швидко. Я проживав кожен епізод, гостро сприймаючи, відчуваючи й розуміючи водночас. Це було яскраве явище, Роберте. Будь-яка пережита емоція підсилювалась із кожним новим рівнем усвідомлення.

Важлива деталь. Сутність цього дійства полягала в розумінні: всі мої думки були справжні. Не лише речі, які я казав і робив. Все, що пройшло крізь мій розум, позитивне чи негативне.

Кожен спогад оживав переді мною та в мені. Я не міг їх уникнути, як не міг відбутись поясненням, виправдатись. Я міг лише проживати їх знову, повністю усвідомлюючи, не обманюючи себе. Зараз, коли прикидатися було неможливо, правда поставала переді мною в усій красі. Не так, як я гадав. Не так, як я сподівався. Тільки так, як було.

Мене мучили мої невдачі. Те, що я відкидав, зневажав, ігнорував. Те, що я мав дати, але не дав – моїм друзям, родичам, мамі й тату, тобі й Елінор, моїм дітям, здебільшого Енн. Кожна нездійснена справа завдавала мені гострого болю. Не лише в особистому житті, а й у професійному – мої невдачі як письменника. Безліч написаних мною сценаріїв, які нікому не принесли добра, але багатьом завдали шкоди. Колись я ставився поблажливо до цих робіт. Тепер, під час жорсткого викриття, неможливо було виправдовуватись, неможливо дивитися крізь пальці. Безкінечна черга провалів перетворилася на один глобальний докір: як багато я міг зробити, та як непоправно я змарнував майже всі надії.

Не скажу, що цей суд був несправедливий. Не скажу, що шальки терезів були виведені з рівноваги. Те добре, що траплялося в моєму житті, висвітлювалось не менш яскраво. Життєві звершення, прояви доброти – це все також було присутнє.

Проблема в тому, що я так і не дійшов до кінця. Наче хтось здаля потягнув канат – так само відволікло мене від перегляду горе Енн.

«Люба, дай мені подивитися», – здається, я промовив це вголос. А може, лише подумки.

Я зрозумів, що знову лежу поруч із нею і мої повіки важчать, щойно я намагаюся їх підняти. Звуки, що вона видавала уві сні, були для мене наче ніж у серці.

«Будь ласка, – думав я, – я маю побачити, пізнати, зважити». Останнє слово раптом здалося мені життєво важливим. Зважити.

Мене потягло вниз, і я знов опинився наодинці з видіннями. Я покинув свій умовний кінозал лише на мить, фільм на екрані застиг. Тепер він рушив далі, поглинаючи мене. Я знову був усередині нього і знову проживав давноминулі дні.

Тепер я бачив, як багато часу проводив у здобутті насолод; і знов-таки, утримаюсь від подробиць. Я не лише віднаходив кожне пережите відчуття, я мав також пережити кожне невтільене бажання – так, наче його було втілено. Я бачив, що все, що відбувається в нашій свідомості, є так само реальним, як і те, що трапляється з плоттю і кров'ю. Що за життя було лише уявою, тепер ставало цілком відчутним; кожна фантазія втілювалась у реальність. Я проживав усе це, хоча в той самий час був холоднокривним свідком особистого, часто дуже інтимного вбозтва. Свідок, проклятий об'єктивністю.

І знову ж таки – рівновага, Роберте. Підкреслюю – рівновага. Терези справедливості: темряву зіставлено зі світлом, жорстокість – зі співчуттям, хтивість – із любов'ю. І завжди, невпинно постає питання: що ти зробив зі своїм життям?

Додатковим полегшенням було знати, що ця глибока внутрішня інспекція відбувається лише перед моїми очима. Це була суто особиста реконструкція, вирок власної совісті. Більше того, я був упевнений, що кожен вчинок і кожна думка, пережиті зараз, лишають у моїй душі незнищений відтиск на майбутнє. Чому так, я не мав уявлення. Я лише знав про це.

Потім почало відбуватися щось дивне. Я перебував у якомусь котеджі, споглядаючи старого чоловіка в ліжку. Поряд сиділи двоє людей, сивоволоса жінка і чоловік середнього віку. Їхнє вбрання здалося мені іноземним, і дивно прозвучав акцент жінки, коли вона промовила: «Думаю, він помер».

– Крисе!

Змучений крик Енн миттю пробудив мене від сну. Я озирнувся й побачив, що навколо, підіймаючись від землі, клубочиться туман. Повільно звівшись на ноги (кожен м'яз озивався болем), я спробував йти, але не міг. Я був на дні якогось темного озера, чиї потоки здіймалися проти мене.

Безглуздо, але я хотів їсти. Ні, це неправильний вираз. Відчував потребу в харчуванні. Ні, навіть більше. Відчував потребу щось додати до себе, аби відновити цілісність. Ось так. Я був неповним, частина мене зникла. Я

намагався міркувати, але це виявилось за межами моїх можливостей. Думки обтікали мій мозок, наче клей.

«Відпусти, – от і все, що я міг подумати. – Відпусти».

Я побачив стовп білого світла, що з'явився переді мною, і людську істоту всередині.

– Хочеш, я допоможу тобі? – спитала вона. Мій розум був не досить сприйнятливим, аби зрозуміти, чоловік це чи жінка.

Я намагався говорити, а потім здаля почув голос Енн, що кликав мене, і озирнувся.

– Ти, мабуть, дуже довго пробув тут, – мовила істота. – Візьми мене за руку.

Я знову глянув на неї.

– Я тебе знаю?

Я ледь міг говорити. Мій голос звучав, як неживий.

– Зараз це не важливо, – відповіла істота. – Просто візьми мене за руку.

Я дивився на неї порожніми очима. Енн знову покликала мене. Я похитав головою. Ця істота намагалася забрати мене від неї. Я цього не дозволю.

– Забирайся, – сказав я. – Я йду до своєї дружини.

І знову я залишився в тумані сам.

– Енн? – покликав я. Мені було холодно і страшно. – Енн, де ти?

Мій голос був, наче голос мерця.

– Я не бачу тебе.

Щось почало витягувати мене з туману. Щось інше намагалось стримати мене, але я прагнув звільнитись – це щось було не Енн, я знав це. А я мав бути з Енн. Вона – єдине, що мало для мене значення.

Туман почав розсіюватись, і я виявив, що можу рухатися далі. У пейзажі, який відкрився мені, було дещо знайоме: широкі зелені галявини з металевими табличками, що виблискували на землі, всюди букети квітів – десть висохлі, десть зів'ялі, десть свіжі. Я бував тут раніше.

Помітивши віддалік фігуру, що сиділа на траві, я попростував до неї.

«Де я бачив це місце?» – намагався пригадати я. Нарешті, наче бульбашка з болотного мулу, виринув спогад. Вон. Чийсь син. Ми знали його. Тут він був похований. «Як давно?» – питав я себе й не міг відповісти. Час здавався загадкою без відповіді.

Тепер я бачив, що фігура на траві – це Енн, і рушив до неї якнайшвидше. Не знаю чому, але мене переповнювало змішане почуття радості й скорботи.

Наближаючись, я покликав її. Вона нічим не видала, що бачить мене або чує. З невідомих причин мене це вже не здивувало. Я сів поруч із нею на траву та обійняв її. Нічого не відчув, та й вона ніяк не зреагувала на мій дотик, а далі дивилась у землю. Я намагався зрозуміти, що відбувається, але ніяк не міг.

– Енн, я кохаю тебе, – прошепотів я. Це все, на що був здатен мій розум. – Я завжди кохатиму тебе, Енн.

Мене огортав відчай. Я глянув на землю – туди, куди вона дивилась. Побачив квіти й металеву табличку з ім'ям.

Кристофер Нільсен/1927 – 1974. Я дивився на табличку, занадто вражений, щоб реагувати. Я смутно пригадав: якийсь чоловік намагався переконати мене, що я помер. Чи був це сон? Чи було це сном зараз? Я похитав головою. З причини, яку не міг сформулювати, концепція сну була неприйнятна. А це означало, що я мертвий.

Мертвий.

Чому таке нищівне відкриття лишило мене таким неймовірно байдужим? Я мав би кричати від жаху. Натомість я лише роздивлявся надгробок, своє ім'я, дату свого народження, дату своєї смерті.

Потроху в мені зростала одержимість. Я був там, унизу? Я? Мое тіло? Я відчув у собі сили з'ясувати це напевне. Я міг спуститися туди, побачити свій труп. Промайнув спогад: «Можеш зазирнути всередину, якщо спробуєш». Де я чув ці слова? Зазирнути всередину чого?

І тут прийшло розуміння. Я міг спуститися й зазирнути у власну труну. Побачити себе й пересвідчитись, що я помер. Я відчув, як мое тіло подалося вперед і вниз.

– Мамо?

Я здивовано озирнувся. Наближався Ричард у супроводі худого чорнявого юнака.

– Мамо, це Перрі, – мовив Ричард. – Той, про якого я тобі казав.

Я недовіриливо подивився на молодика.

А той дивився на мене.

– Твій батько тут, Ричарде, – спокійно промовив він. – Сидить біля таблички зі своїм ім'ям.

Я скочив на ноги.

– Ти мене бачиш? – спитав я. Мене приголомшили його слова й те, що він дивився просто на мене.

- Він щось каже, чого я не можу розібрати, - сказав Перрі.

Я подивився на Енн. Мене знов охопило хвилювання. Я міг спілкуватися з нею. Дати їй знати, що досі існую.

Енн не зводила очей з юнака. На її обличчі було написане страждання.

- Вір йому, Енн, - сказав я. - Вір йому.

- Він знову говорить, - сказав Перрі. - До вас, місіс Нільсен.

Енн здригнулася й перевела погляд на Ричарда, благально промовляючи його ім'я.

- Мамо... - Ричард виглядав збентеженим і непохитним водночас. - Коли Перрі каже, що тато тут, я йому вірю. Я ж казав тобі, він...

- Енн, я тут! - крикнув я.

- Я знаю, як ви почуваетесь, місіс Нільсен, - несподівано перебив Ричарда Перрі. - Але повірте моему слову. Я бачу його просто поруч із вами. На ньому темно-синя сорочка з коротким рукавом, сині картаті штани і шкіряні черевики. Він високий, білявий, міцної статури. В нього зелені очі, і він занепокоєно дивиться на вас. Я впевнений, він хоче, аби ви повірили, що він досі тут.

- Енн, будь ласка, - сказав я.

І знову глянув на Перрі.

- Почуй мене, - благав я його. - Ти маєш мене почути.

- Він говорить знову, - сказав Перрі. - Здається, він каже «печаль мені» чи щось таке.

Я зі стогоном обернувся до Енн. Вона намагалась не плакати, але не могла стримати сліз. Її зуби були стиснуті, дихання важке й нерівне.

- Будь ласка, не робіть цього, - прошепотіла вона.

- Мамо, він намагається допомогти, - сказав Ричард.

- Не робіть цього. - Вона похапцем підвелася і пішла геть.

- Енн, не йди, - благав я.

Ричард кинувся був за нею, але Перрі зупинив його.

- Нехай звикне до самої ідеї, - сказав він.

Ричард неспокійно озирнувся.

- Він тут? - спитав він. - Мій батько?

Я не знав, що робити. Я хотів бути з Енн. Але як я міг покинути єдину людину, яка здатна була бачити мене?

Перрі поклав руки на плечі Ричарда і розвернув його обличчям до мене.

– Він перед вами, – сказав Перрі. – Десять метрів від вас.

– О Боже. – Голос Ричарда був слабкий і тремтів.

– Ричарде! – Я зробив крок до нього і спробував взяти його руки в свої.

– Зараз він просто перед вами, намагається тримати вас за руки, – сказав Перрі.

Ричардове обличчя зблідло.

– Тоді чому я не можу бачити його? – спитав він.

– Можливо, побачите, якщо вмовите вашу матір на сеанс.

Попри захват від слів Перрі я не міг довше лишатися з ним – я мав бути з Енн. Ідучи від них, я чув, як голос Перрі лунає за спиною, все тихіше:

– Він іде за вашою матір'ю. Напевно, він хоче...

Далі я не чув. Нервуючись, я поспішав слідом за Енн, намагаючись наздогнати її. Чим би не був той сеанс – спиритичний сеанс? – Енн має на нього погодитись. Я ніколи не вірив у такі речі, ніколи навіть не думав про це. Але змушений був думати тепер. Перрі бачив мене, справді бачив. Думка, що з його допомогою Енн і діти можуть також мене побачити (або навіть почути), окрилювала мене. І більше ніякої скорботи!

Я застогнав від несподіваного смутку. Туман зібрався знову, заважаючи мені бачити Енн. Я спробував бігти, але рухатись ставало все важче.

«Я маю наздогнати її!» – думав я.

– Енн, зачекай! – крикнув я. – Не полишай мене!

«Ти маєш рухатись уперед» – немов якийсь голос пролунав у моїй голові. Я не слухав його і продовжував свій шлях, повільніше... ще повільніше... Я знову був на дні того темного озера. Свідомість почала згасати.

«Будь ласка! – подумки благав я. – Має бути спосіб заспокоїти Енн і дітей, дати їм знати, що я ще існую!»

Моя присутність втрачає сенс

Я підіймався схилом до нашого будинку. Обабіч під'їзної дороги перцеві дерева тріпотіли на вітру. Я намагався вдихнути їхній запах, але нічого не відчував. Небо над головою було затягнуто хмарами. Буде дощ, подумав я. Цікаво, чому я тут опинився.

Я увійшов у будинок – вхідні двері були тепер для мене не твердіші за повітря. І тоді зрозумів, навіщо прийшов.

Енн, Ричард і Перрі сиділи у вітальні. Йен має бути в школі, подумав я, Марі – у школі мистецтв у Пасадені.

Джинджер лежала біля ніг Енн. Коли я увійшов до вітальні, вона різко підняла голову й подивилась на мене, притиснувши вуха. Цього разу мовчки. Перрі, який сидів на дивані поруч із Ричардом, обернувся й глянув на мене.

– Він тут, – сказав він.

Енн і Ричард машинально глянули в мій бік, але я знав, що вони мене не бачать.

– Він виглядає так само? – схвильовано спитав Ричард.

– Так само, як і на цвинтарі, – відповів Перрі. – Він вдягнений у ті речі, що були на ньому в ніч автокатастрофи, чи не так?

Ричард кивнув:

– Так.

Він глянув на Енн; я теж не зводив з неї очей.

– Мамо? – сказав він. – То ти...

Енн перервала його.

– Ні, Ричарде, – тихо, але твердо сказала вона.

– Але в ніч автокатастрофи тато справді був вдягнений саме так, – наполягав Ричард. – Звідки міг Перрі це знати, якщо не...

– Ми знаємо це, Ричарде, – знову обірвала його Енн.

– Я дізнався про це не від вашої родини, місіс Нільсен, даю вам слово, – сказав Перрі. – Ваш чоловік стоїть он там. Погляньте на вашу собаку. Вона його бачить.

Енн подивилась на Джинджер і здригнулася.

– Я цього не знаю, – прошепотіла вона.

Я мав змусити її побачити.

- Джинджер? - покликав я. Завжди, коли я промовляв її ім'я, хвіст починав радісно стукати по підлозі. Та зараз вона лише підбралася, не зводячи з мене очей.

Я рушив через кімнату до неї.

- Нумо, Джинджер, - гукав я. - Ти ж мене знаєш.

- Він йде до вас, місіс Нільсен, - сказав Перрі.

- Чи не могли б ви?.. - почала Енн, але змовкла від подиву - Джинджер підстрибнула з місця й вибігла з кімнати.

- Вона боїться його, - пояснив Перрі. - Бачите, вона не розуміє, що відбувається.

- Мамо? - окликнув Ричард, не почувши від неї ані слова. Як добре я знав це вперте мовчання... Попри те що вона не схильна була вірити в мою присутність, цієї миті я мимоволі посміхнувся.

- Він сміється до вас, - сказав Перрі. - Здається, він розуміє вашу нездатність повірити, що він тут.

На обличчі Енн проступило напруження.

- Гадаю, вам цілком зрозуміло, як я хотіла б у це повірити, - сказала вона. - Я просто не можу...

Вона змовкла й важко вдихнула.

- Ви... справді його бачите? - спитала вона.

- Так, Енн, так! Він бачить, - сказав я.

- Він щойно сказав: «Так, Енн, так», - сказав Перрі. - Я можу бачити його, саме таким, як я описував його на цвинтарі. Звичайно, він не такий матеріальний, як ми. Але він дуже справжній. Я не користуюсь вашим знанням. Я навіть не можу цього зробити.

* * *

Енн притиснула ліву долоню до очей.

- Хотіла б я вам вірити, - нещасним голосом промовила вона.

- Спробуй, мамо, - сказав Ричард.

- Енн, будь ласка! - сказав я.

- Я знаю, це важко сприйняти, - погодився Перрі. - Я знаю, що це так, бо живу з цим усе життя. Я бачив безплотних духів, іще як був малям.

Я глянув на нього з раптовою неприязню. Безплотних духів? Наче я якась химера.

– Пробачте, – сказав мені Перрі, всміхаючись.

– Що сталося? – спитав Ричард, а Енн опустила долоню й подивилась на Перрі з цікавістю.

– Він насупився, – відповів Перрі, не припиняючи посміхатись. – Мабуть, я сказав щось, що йому не сподобалось.

Ричард знову подивився на Енн.

– Що скажеш, мамо? – спитав він.

Енн зітхнула.

– Я просто не знаю.

– Яка від цього шкода?

– Яка шкода? – Вона вражено дивилась на нього. – Давати мені надію, що твій батько досі існує? Ти знаєш, скільки він значив для мене.

– Місіс Нільсен... – почав Перрі.

– Я не вірю в життя після смерті, – відрізала Енн. – Я вірю, що коли настає смерть, ми помираємо, і на цьому все. А ви хочете, аби я...

– Місіс Нільсен, ви помиляєтесь, – заявив Перрі. Він захищав мою присутність, і все ж я був ображений його самовпевненим тоном. – Ваш чоловік стоїть просто перед вами. Як би це могло бути, якби він просто помер?

– Я його не бачу, – відповіла Енн. – І я не можу в це повірити лише тому, що так стверджуєте ви.

– Мамо, Перрі проходив перевірку в Каліфорнійському університеті, – зауважив Ричард. – Він підтверджував свій хист безліч разів.

– Ричарде, ми говоримо не про шкільні тести. Ми говоримо про тата! Про людину, яку ми любили!

– Тим більше... – почав Ричард.

– Ні. – Вона похитала головою. – Я просто не можу дозволити собі вірити в таке. Якщо я повірю, а потім з'ясується, що це неправда, я цього не переживу. Мене це вб'є.

О, ні, в раптовому смутку подумав я. Знову смертельна втома здолала мене. Чи це було внаслідок витрати зусиль на мое палке бажання переконати Енн, чи внаслідок її нескінченного горя, я не знав. Знав лише, що мені потрібен новий відпочинок. У мене вже все пливло перед очима.

– Лише спробувати, мамо? – наполягав Ричард. – Невже ти навіть не хочеш спробувати? Перрі каже, ми можемо побачити тата, якщо...

– Енн, я приляжу на деякий час, – сказав я. Знав, що вона мене не чує, та все одно сказав.

– Він говорить до вас, місіс Нільсен, – сказав Перрі. – Зараз він нахиляється до вас.

Я спробував поцілувати її волосся.

– Ви це відчули? – спитав Перрі.

– Ні, – жорстко відповіла вона.

– Він щойно поцілував ваше волосся.

Їй перехопило подих, і вона тихо заплакала. Ричард підхопився й поспішив до неї. Присівши на поручень її крісла, він притягнув її до себе.

– Все гаразд, мамо, – прошепотів він і суворо глянув на Перрі. – Невже треба було це казати? – спитав він.

Перрі знизав плечима.

– Я лише сказав, що він зробив, і все. Перепрошую.

Виснаження швидко зростало. Я хотів залишитися, стати перед Перрі, аби він читав по моїх губах. Але сил уже не було. Знову кам'яна важкість наповнила мое тіло, і я відвернувся від них. Я мав відпочити.

– Хочете знати, що він робить зараз? – спитав Перрі. Його голос звучав роздратовано.

– Що? – Ричард гладив волосся Енн. Він був засмучений.

– Прямує до буфету. Починає тьмяніти. Мабуть, він втрачає сили.

– Ви можете покликати його назад? – спитав Ричард.

Далі я не чув. Я не знаю, як дістався нашої спальні, – це запам'яталось нечітко. Пригадую лише, що, лягаючи, подумав: «Чому я постійно втомлююсь, якщо не маю фізичного тіла?»

* * *

Я розплющив очі. Було темно й тихо. Щось тягнуло мене, змушуючи встати.

Я одразу помітив відчутну різницю в самопочутті. Раніше я відчував власну вагу. Тепер почувався легким, мов пір'інка. Мені майже здалося, що я літаю кімнатою та крізь двері.

Голос Перрі звучав у вітальні. Мене було цікаво, що він каже, і я поплив по коридору. То Енн все ж погодилась на сеанс? Я сподівався на те. Все, чого я прагнув, – знати, що вона втішена.

Я рушив крізь зал до буфету.

Раптом я застиг на місці, з жахом дивлячись у вітальню.

На самого себе.

Мій розум не знав, як реагувати. Я був ошелешений цим видовищем. Я знав, що я там, де зараз стою.

І водночас я так само був посеред вітальні. У тому самому одязі. Мое обличчя, мое тіло. Без сумніву, це був я.

Але як таке можливо?

Я не був у тому тілі, це я зрозумів. Лише спостерігав його. Не зводячи очей, я підступив ближче. Ця копія мене була схожа на труп. На обличчі не було жодного виразу. Такий вигляд мав би я, якби був експонатом у музеї воскових фігур. Не враховуючи того, що моя копія повільно ворухилася, наче механічна лялька, в якій закінчується заряд.

Я відірвав від неї погляд та озирнувся. У вітальні були Енн, Ричард, Йен і Марі, і ще Перрі, який промовляв до цього створіння.

«Цікаво, чи всі вони його бачать?» – подумав я, відчуваючи нудоту. Видовище було страхітливе.

– Де ви? – запитав Перрі.

Я глянув на трупоподібну істоту. Її губи слабко ворухнулися. Коли вона заговорила, я почув не свій голос, а якесь неживе порожнє буркотіння, з яким вона промовила:

– За межею.

Перрі повідомив це моїй родині. Потім знову звернувся до істоти:

– Ви можете описати місце, в якому перебуваєте?

Істота не відповідала. Вона лише переступала з ноги на ногу і мляво кліпала очима. Нарешті вона заговорила.

– Холодно, – сказала вона.

– Він каже, що там холодно, – переповів ім Перрі.

– Ви обіцяли, що ми зможемо його побачити, – сухо зауважила Марі.

Я дивився на Енн. Вона сиділа на дивані між Йеном і Марі й виглядала зовсім розбитою. Її обличчя було біле, наче маска. Вона не піднімала очей від своїх рук.

– Будь ласка, зробіться видимим для всіх, – сказав Перрі істоті. Навіть зараз він говорив владним тоном.

Фігура похитала головою.

– Ні, – відповіла вона.

Не знаю звідки, але я усвідомлював: фігура промовляла не сама від себе. Вона лише твердила, як папуга, те, що подумки закладав у неї Перрі. Це в жодному разі не був я. Лише маріонетка, якою він керував силою власної волі.

Розсерджений, я підійшов до Перрі і став перед ним, затуляючи від нього істоту.

– Припини це, – наказав я.

– Чому ви не можете відкритися? – вів далі Перрі.

Я ошелешено дивився на нього. Він більше не міг бачити мене. Він дивився крізь мене на мій восковий портрет. Так само як раніше дивилася крізь мене Енн.

Я простягнув руку і спробував взяти його за плече.

– Що ти накоїв? – запитав я.

Він анітрохи не усвідомлював моєї присутності й далі балакав з істотою. Я обернувся до Енн, яка похилилася вперед, стиснувши обличчя двома руками. В неї були очі загнаної тварини, спустошений погляд. Вона тремтіла.

«О, Боже, – подумав я в розпачі. – Тепер вона ніколи не дізнається».

Істота щось відповідала своїм дурним голосом. Я дивився на неї, хоча мене вернуло з душі від цього видовища.

– Ви щасливі там, де ви є? – запитав Перрі.

Істота відповіла:

– Щасливий.

– Хочете щось повідомити вашій дружині? – вів далі Перрі.

– Будь щаслива, – промимрила істота.

– Він каже: будьте щасливою, – переказав Перрі.

З придушеним стогоном Енн підхопилася з місця й вибігла з кімнати.

– Мамо! – Йен кинувся слідом за нею.

– Не розривайте коло! – запротестував Перрі.

Марі, розсерджена, піднялася з місця.

– Коло не розривати? Ви... ідіот! – і вибігла слідом за Йеном.

Я глянув на опудало, що стирчало посеред вітальні, мов побляклий манекен з очима кататоніка.

– Чорти б тебе взяли! – прошипів я. Потім швидко наблизився до нього.

Вхопившись за нього, я, на неприємний подив, відчув дотик його тіла. Воно було мертве й холодне.

Мною оволоділа відраза, адже істота вчепилася мені в руки, стиснувши їх своїми крижаними пальцями. Я скрикнув, мов поранений, і почав вириватись від неї. Я бився з власним трупом. Уяви, Роберте: мое мертве обличчя в сантиметрах від мене, мої мертві очі, що витріщаються на мене...

– Забирайся геть! – кричав я.

– Геть, – тупо повторювало воно.

– Йди до біса! – волав я.

– До біса, – бурмотіло воно.

Нарешті, переляканий, ледь стримуючи нудоту, я вивернувся з його задубілих пальців.

– Обережно, він падає! – скрикнув Перрі.

І раптом опустився на подушку крісла, в якому сидів.

– Він зник, – прошепотів Перрі.

Так і було. Щойно я вивільнився від цього опудала, воно почало валитись у мій бік, а тоді розтануло в повітрі в мене на очах.

– Щось штовхнуло його, – сказав Перрі.

– Заради Бога, Перрі, – голос Ричарда тремтів.

– Можна мені ковток води? – спитав Перрі.

– Ви казали, що ми його побачимо.

– Ковток води, Ричарде? – знову попросив Перрі.

Коли Ричард встав і пішов до кухні, я уважно придивився до Перрі. Що з ним було не так? Як він міг бути настільки близьким до істини, а потім так помилятися?

Я обернувся до кухні, почувши, як відкорковують пляшку питної води «Спарклетт».

«Як взагалі сталося, що Ричард зв'язався з Перрі? – думав я. – Знаю, він хотів як краще, але тепер стало гірше, ніж будь-коли».

Розвернувшись, я сів поруч із Перрі.

– Послухай, – сказав я.

Він не ворухнувся. Так само сидів, зсутулившись. Він мав нездоровий вигляд. Я потягнувся до нього й торкнувся його руки, але він не зреагував.

– Перрі, що з тобою не так? – спитав я.

Він неспокійно здригнувся. У мене з'явилась ідея, і я повторив запитання подумки.

Він насупився.

– Іди геть від мене, – буркнув він. – Усе скінчено.

– Скінчено? – Якби я міг придушити його, я б це зробив. – Як щодо моєї дружини? Для неї теж усе скінчено?

Запам'ятавши ці слова, я подумки повторив їх.

– Все скінчено, – процідив він крізь зуби. – Кінець.

Я почав обмірковувати наступну фразу, але одразу ж зупинився. Він відгородився від мене, створивши навколо себе вольовий бар'єр.

Я озирнувся – увійшов Ричард і простягнув склянку води. Довгим затяжним ковтком Перрі осушив її, а тоді зітхнув.

– Мені шкода, – сказав він. – Я не знаю, що сталося.

Ричард холодно дивився на нього.

– А як же моя мати? – промовив він.

– Ми можемо спробувати знову, – сказав Перрі. – Я переконаний...

Ричард сердито обірвав його.

– Вона ніколи не пробуватиме знову, – випалив він. – Хоч що б ви тепер казали, більше вона вам не повірить.

Я встав і пішов від них. Несподівано я чітко зрозумів, що маю покинути це місце. Більше нічого я зробити не міг. Одна думка володіла мною: «З цієї миті моя присутність втрачає сенс».

Існує дещо більше

Я намагався покинути свій дім і піти далі, куди-небудь, байдуже. Та хоч важкості вже не було, хоч я і почувався невимірно сильнішим, все одно не міг вирватися на волю. Піти було неможливо: розпач Енн тримав мене, мов у лещатах. Я змушений був залишитися.

Тієї миті, коли я подумав про це, я знов опинився в будинку. Вітальня була порожня. Минув певний час. Який саме, я не знав – плин часу був поза межами мого розуміння.

Я увійшов до залу. Джинджер лежала на дивані перед каміном. Я сів поруч із нею. Навіть не ворухнулася. Марно я пробував гладити її по голові. Вона міцно спала. Контакт перервався, і я не знав чому.

Пригнічено зітхнувши, я встав і пішов до нашої спальні. Двері були відчинені, і я увійшов.

Енн лежала на ліжку, Ричард сидів поруч із нею.

– Мамо, чому ти не можеш хоча б припустити можливість, що це міг бути тато? – запитував він. – Перрі присягається, що він був там.

– Давай більше не будемо говорити про це, – сказала вона.

Я бачив, що вона знову плакала. Її очі почервоніли, шкіра навколо них набрякла.

– Хіба це так неможливо? – спитав Ричард.

– Я не вірю в це, Ричарде, – відповіла вона. – От і все.

Побачивши вираз його обличчя, вона додала:

– Перрі може мати певну силу, я цього не спростовую. Але він не переконав мене, що після смерті щось існує. Я знаю, що ні, Ричарде. Я знаю, що твій батько пішов, і ми маємо...

Вона не договорила – голос зірвався на схлип.

– Будь ласка, давай не будемо більше про це, – прошепотіла вона.

– Вибач, мамо. – Ричард опустив голову. – Я лише намагався допомогти.

Вона взяла його праву руку, потримала її трохи, ніжно поцілувала і притисла до своєї щоки.

– Я знаю це, – тихо сказала вона. – Це було дуже мило з твого боку, але...

Вона змовкла і заплющила очі.

– Він помер, Ричарде, – промовила вона за кілька секунд. – Його більше немає. Ми нічого не можемо з цим вдіяти.

– Енн, я тут! – крикнув я.

У безсилому гніві я озирнувся. Невже нічого не можна зробити, аби дати їй знак? Я намагався брати речі з комоду, але марно. Я вп'явся очима в маленьку скриньку, намагаючись зусиллям волі зрушити її з місця. Після тривалих зусиль вона ворухнулася, але ця спроба цілковито виснажила мене.

– Боже мій! – Я пішов з кімнати засмучений і попрямував далі по коридору, а тоді, підкорюючись імпульсу, розвернувся й пішов до кімнати Йена. Двері в нього були зачинені. Не бозна-що, як любить казати Ричард. За мить я пройшов крізь них і раптом з огидою усвідомив: я привид.

Йен сидів за столом і з похмурим обличчям робив уроки.

– А ти мене чуєш, Йене? – спитав я. – Ми завжди були близькі, ти і я.

Він далі займався. Я намагався погладити його по голові. Звісно, нічого не вийшло. Я застогнав з розпачу. Що мені було робити? Я досі не міг примусити себе забратися звідси. Горе Енн тримало мене.

Я був у пастці.

Відвернувшись від Йена, я покинув його кімнату. За кілька метрів по коридору я перетнув зачинені двері кімнати Марі. Зараз я сам собі був огидний. Проникнення крізь двері було для мене чимось на кшталт низькопробного розіграшу.

Марі сиділа за столом і писала листа. Я підійшов ближче і стояв, дивився на неї. Вона така гарна дівчинка, Роберте, висока, білява, граційна. А ще талановита. В неї гарний співочий голос, і вона чудово тримається на сцені. Вона сумлінно навчається у Школі драматичних мистецтв, готуючись до театральної кар'єри. Я завжди був упевнений у її майбутньому. Це важка професія, та вона – дівчинка наполеглива. Я постійно збирався налагодити зв'язки в шоу-бізнесі, що стали б їй у пригоді, коли вона завершить навчання. Тепер уже я ніколи цього не зроблю. Ще один привід для каяття.

За кілька хвилин я зазирнув до її листа.

Ми ніколи особливо не спілкувалися. Я маю на увазі нас двох, особливо в останні кілька років. Це моя провина, а не його. Він намагався проводити час зі мною – хоча б день, хоча б вечір. Вони з Йеном цілими днями були разом, грали в гольф, ходили на матчі, в кіно. Вони з Ричардом проводили час разом, обідали разом, розмовляли годинами, краще пізнавали одне одного. Ричард теж хоче бути письменником, і тато завжди допомагав і підтримував його.

Я бувала з ним лише кілька разів. Щоразу ми ходили туди, куди я хотіла: на виставу, на фільм, на концерт. Перед тим ми вечеряли й розмовляли. Це завжди було весело, але, як бачу тепер, цього було не досить.

А ще я завжди почувалась близькою до нього, Венді. Він завжди добре піклувався про мене, ставився з розумінням і терпінням. Поблажливо

сприймав, коли я його дражила, і мав чудове почуття гумору. Я знаю, що він мене любив. Іноді він обіймав мене і заявляв, що твердо вірить у моє майбутнє. Я надсилала йому повідомлення, казала, що він «найкращий татко» в світі, і я його любила – але шкодую, що не казала це йому особисто.

Якби тільки знову його побачити... Сказати: «Дякую тобі за все, тато...»

Вона зупинилась і стала терти обличчя – кілька сльозинок впало на папір.

– Я все зіпсую, – пробурмотіла вона.

– О, Марі... – Я поклав руку їй на голову. Якби тільки можна було відчувати її на дотик, думав я.

Вона почала писати знову.

Пробач, мусила зупинитись, аби витерти очі. Може, доведеться зробити це ще кілька разів, перш ніж я закінчу листа.

Я зараз думаю про маму. Тато так багато значив для неї, а вона для нього. В них були дивовижні стосунки, Венді. Не знаю, чи розповідала я тобі про це раніше. Вони були цілком віддані одне одному. Здавалося, що, окрім нас, дітей, їм ніхто більше не був потрібен – тільки вони двоє. Не те щоб вони тримались відлюдниками. Вони подобались людям, їх завжди раді були бачити, ти ж знаєш – вони дуже дружили з твоїми мамою й татом. Але бути разом було для них важливіше, ніж будь-що.

Забавно, я розмовляла з багатьма дітьми, і майже всім їм важко було уявити – чи навіть просто збагнути, – як їхні батьки можуть кохатися. Гадаю, це спільне для всіх відчуття.

А мені ніколи не важко було уявити за цим маму й тата. Ми часто бачили, як вони стоять разом – у кухні, у спальні, у вітальні, будь-де, – обійнявшись, без слів, як пара молодих коханців. Іноді вони навіть у басейні так стояли. А коли сиділи поруч – байдуже, розмовляли, чи дивилися телевизор, чи ще щось, – завжди мама притулялась до тата, а він обіймав її однією рукою, її голова спочивала в нього на плечі. Вони були такою милою парочкою, Венді. Вони... пробач, знову сльози.

Зачекай. Роблю ще одну паузу, аби витерти очі. Хай там як, а мені було легко уявити, як кохаються мама й тато. Це було цілком природно. Я пам'ятаю кожен раз (звісно, відтоді, як подорослішала достатньо, аби все розуміти), коли чула, як двері їхньої спальні тихо зачиняються, і чіткий лязкіт дверного замку. Не знаю, як Луїза, чи Ричард, чи Йен, а я завжди посміхалась у такі моменти.

Не те щоб вони ніколи не сварилися. Вони звичайні люди, вразливі, і кожен із характером. Тато допомагав мамі випустити пару, особливо після її нервового зриву – о, Венді, і всі ці роки він підтримував її! Він допомагав звільнитися від гніву замість тримати його всередині: радив їй, коли ніщо не допомагає, кричати з усіх сил, коли вона вела машину. Вона

так і робила. Одного разу вона так налякала Кеті, що та ледь не отримала серцевий напад. Кеті була на задньому сидінні, а мама зовсім забула про це, коли кричала.

Хоч вони іноді й билися, їхні сварки ніколи не налаштовували їх одне проти одного. Все завжди завершувалось тим, що вони обіймалися, цілувалися, посміхалися, сміялися. Іноді вони були просто як діти, Венді. Бували моменти, коли матір'ю почувалась я.

І знаєш що? Я нікому раніше про це не казала. Я знаю, що тато любив нас і мама любить. Але завжди між ними було щось, якийсь особливий зв'язок, що не стосувався нас. Щось безцінне. Щось, що не можна виразити словами.

Не думай, що ми через це страждали. Ми ніколи не були «покинутими» чи ще щось. Нас ніколи нічим не обділяли, нас завжди любили й підтримували в усьому, чого ми прагнули й намагалися досягти.

І знов-таки, в їхніх стосунках була дивна складова, що перетворювала двох на єдине ціле усі ці роки, коли родина була цілим з трьох-шістьох. Може, це виглядає безглуздо, але це правда. Я не можу цього пояснити. Лише сподіваюся, що в моєму шлюбі буде так само. Бажаю, щоб і в твоєму це було, хай чим воно є.

Доказом моїх слів є те, що я почала листа з розповіді про тата, а на завершення пишу про маму й тата. Бо для мене неможливо говорити про нього, не кажучи водночас про неї. Вони завжди разом. Ось у чому проблема: я не можу уявити її без нього. Це як щось ціле розділити навпіл, і жодній з половинок від цього недобре. Наче...

Я стрепенувся, бо збагнув дещо.

Приблизно останню чверть сторінки я добирав слова, перш ніж вона їх записувала.

Ідея виникла раптово.

«Марі, – думав я. – Запиши те, що я кажу. Запиши ці слова. Енн, це Крис. Я досі існую».

Я не зводив з неї очей і повторював слова. «Енн, це Крис. Я досі існую». Знову і знову, подумки посилаючи їх Марі, поки вона писала. Запиши їх, казав я. І знову повторював слова, які хотів, щоб вона написала. Запиши їх. Знову повторював слова. Запиши їх. Іще один повтор. Запиши. Повтор. Запиши. Повтор. Дюжину разів, знову і знову. Запиши: «Енн, це Крис. Я досі існую».

Ця справа так поглинула мене, що я підстрибнув, коли раптом Марі ахнула й відсмикнула руку зі столу. В повній тиші дивилась вона на папір. Я глянув на запис.

Вона написала: «Енцкрис – ядосную».

– Покажи це мамі, – схвильовано сказав я. І зосередився на наказі. Покажи це мамі, Марі. Просто зараз. Швидко, багаторазово.

Марі встала й рушила до коридору з папірцем у руці.

– Добре, добре!

«Добре», – подумав я.

Вона вийшла в коридор і повернула до дверей нашої спальні. А тоді зупинилася. Нетерпляче йдучи за нею, я зупинився теж. Чого вона чекає?

Вона глянула на Енн і Ричарда. Енн досі тримала його руку на своїй щоці. Її очі були заплачені. Схоже, вона спала.

– Неси це туди, – наказав я Марі. І сам скривився від звуку власного голосу. Неси це туди, подумки повторив я. Покажи це мамі, Ричарду.

Марі стояла нерухомо і невпевнено дивилась на них.

– Давай, Марі, – закликав я.

Тривога знову охопила мене.

«Марі, віднеси це їм, – думав я. – Дай їм це побачити».

Вона розвернулася.

– Марі! – крикнув я. Тоді опанував себе.

«Віднеси це їм!» – кричав я вже подумки. Вона вагалася. Потім знов озирнулася до спальні. Добре, неси це мамі, думав я. Неси, Марі. Зараз.

Вона не рушила з місця.

«Марі, – подумки благав я, – заради всього святого, віднеси це своїй матері».

Раптом вона розвернулася і швидким кроком рушила до своєї кімнати, пройшовши крізь мене. Я крутнувся на місці й побіг за нею.

– Що ти робиш? – горлав я. – Хіба ти не чуєш?..

І тут мені відібрало голос – вона зім'яла папірець і кинула його в кошик для сміття.

– Марі! – Я вражено дивився на неї. Нащо вона це зробила?

Втім, я знав, Роберте. Це неважко було зрозуміти. Вона думала, що то був прояв її підсвідомого, і не хотіла, аби Енн страждала ще більше. Це був вияв любові. Але він перекреслив мою останню надію відкрити своє існування Енн.

Хвиля скорботи накрила мене з головою, паралізуючи.

«Великий Боже, це має бути сон! – подумав я, раптом повернувшись до старої версії. – Усе це не може бути правдою!»

Я моргнув. У себе під ногами я побачив табличку: «Кристофер Нільсен/1927 – 1974». Як я тут опинився? Чи з тобою бувало так, що ти «опритомнював» у своєму авто і не розумів, як міг заїхати в таку далечинь і нічого не пам'ятати з цієї поїздки? Таке ж відчуття було і в мене. От тільки я не знав, що тут роблю.

Дуже скоро мене осяйнуло. Мій розум кричав: «Цього не може бути!», – однак той самий розум знав, як можна з'ясувати напевне. Я пригадав: якось я вже починав це робити, та щось стало на заваді. Зараз же мене ніщо не стримає. Існував лише один шлях дізнатись, сон це чи реальність. Я почав занурюватися в землю. Для мене вона становила не більшу перешкоду, ніж двері. Я пірнув у темряву.

«В одному можна бути впевненим, – думав я. – Я бачив труну, що лежала просто під землею. Але як я зможу бачити в темряві?» – непокоївся я. Втім, вирішив не зважати на це. Лише одне мало значення – дізнатися правду. І я нирнув усередину труни.

Мій переляканий скрик, мабуть, іще довго лунав у стінках могили. Кам'яніючи від відрази, я дивився на власне тіло. Воно почало розкладатися. Мое обличчя було подібним до маски, розтягнутим, застиглим у страшній гримасі. Шкіра гнила, Роберте. Я бачив... ні, краще промовчу. Не хочу, щоб тобі було так само гидко, як мені тієї миті.

Я заплющив очі та, досі з криком, рвонувся геть звідти. Холодний вихор крутився навколо мене, мокрий і липкий. Розплющивши очі, я озирнувся. Знову туман, той сірий вихристий туман, від якого я ніяк не міг утекти.

Я вдарився бігти. Це мало десь завершитись. Та що довше я біг, то густішим ставав туман. Я розвернувся і побіг у протилежному напрямку, але це не допомогло. Байдуже, в який бік я тікав, – туман ставав щільнішим. Я бачив лише на кілька сантиметрів перед собою. Я почав схлипувати. Невже я блукатиму в тумані вічно?! Раптом я закричав:

– Допоможіть! Благаю!

З мороку постала людська фігура. Знову той чоловік. Я відчував, ніби знаю його, хоча обличчя було незнайомим. Я підбіг до нього і захопився за його руку.

– Де я? – спитав я.

– У місці, яке сам вигадав, – відповів він.

– Я тебе не розумію!

– Тебе переніс сюди твій розум, – сказав він. – І твій розум тримає тебе тут.

– То я маю залишитися тут?

– Зовсім ні, – відповів він. – Ти можеш вирватися з цих тенет будь-якої миті.

– Як?

– Зосередившись на тому, що лежить за межами цього місця.

– Я не можу так просто її покинути, – повторив я.

Я кліпнув і озирнувся. Чоловік зник. Так швидко, що я подумав, чи не був він витвором моєї уяви.

Я опустився на холодну сиру землю, відчуваючись жалюгідним і слабким. Відолашна Енн, подумав я. Тепер вона має починати жити заново. Всі наші плани зруйновано. Всі місця, які ми збиралися відвідати, всі захопливі проекти, які ми собі будували. Написати разом п'єсу, поєднавши її яскраві спогади минулого та її розуміння з моїми здібностями. Купити клптик землі десь у лісі, де вона могла б фотографувати дику природу, а я – писати про неї. Купити будинок на колесах і цілий рік їздити по країні, побачити всі куточки... Нарешті – подорожувати до тих місць, про які ми завжди говорили, але ніколи не відвідували. Бути разом, насолоджуватися життям і присутністю одне одного.

Тепер усе скінчилося. Вона була сама. Я підвів її. Я мав жити. Це моя провина, що я загинув. Я був безтурботним і дурним, а тепер вона сама. Я не заслуговував на її кохання. Я змарнував стільки щасливих моментів, які ми могли прожити разом. А тепер я просто викинув залишок нашого спільного життя.

Я зрадив її.

Що більше я про це думав, то більш пригнічено відчувався.

«І чому не сталося так, як вона вірить? – гірко думав я. – Краще би смерть справді була кінцем. Припиненням усього. Що завгодно, тільки не це».

Я був цілком зневірений, спустошений безнадією. Життя після смерті не мало жодного сенсу. Навщо було існувати ось так? Марно й безглуздо?

Не знаю, скільки я просидів там із такими думками. Здавалося, минула вічність, Роберте, – тільки я, покинутий у холодному слизькому тумані, заглиблений у своє жалюгідне страждання...

Багато-багато часу минуло, перш ніж мої думки почали потроху змінюватися. Багато-багато часу минуло, перш ніж я згадав слова, сказані тим чоловіком: я можу покинути це місце, зосередившись на тому, що лежить за його межами. Що ж там було, за межами?

«Яке це має значення? – подумав я. – Хоч би що було, гірше, ніж тут, не буде».

«Гаразд, – сказав я собі. – Спробуй».

Я заплющив очі і спробував уявити краще місце. Місце, де багато сонця й тепла, де трава й дерева. Таке, як ті, де ми зазвичай ставили наш трейлер усі ці роки.

Нарешті я подумки зупинився на сосновій галявині в Північній Каліфорнії, де ми вшістьох – Енн, Луїза, Ричард, Марі, Йен і я – провели один серпневий вечір. Були сутінки, ми всі мовчали, дослуховуючись до глибокої всеосяжної тиші дикої природи.

Здається, я відчув, як мое тіло поривається – вперед, вгору. Здивований, я розплющив очі. Чи я це собі уявив?

Я заплющив очі і спробував іще раз заново побачити ту простору спокійну галявину.

Я знову відчув імпульс у тілі. Це було насправді. Щось м'яко, але наполегливо тиснуло мені в спину, підштовхуючи, підганяючи. Я відчував, як дихання стає глибшим, глибшим, до болю глибшим. Я зосередився сильніше, і порив прискорився. Я стрімко летів уперед і вгору. Відчуття було тривожним, але водночас хвилювало. Я не хотів втратити його зараз. Вперше з моменту автокатастрофи я відчув спокій у собі. І початок розуміння, приголомшливого знання.

Існує дещо більше.

Край вічного літа

Продовження на новому рівні

Я розплющив очі й глянув угору. Наді мною було зелене листя, а крізь нього проглядало синє небо. Було ясно, без жодного натяку на туман. Я глибоко вдихнув – повітря було прохолодним і свіжим. Легенький вітерець торкнувся мого обличчя.

Я підвівся й сів, озирнувся навколо. Піді мною був трав'янистий клаптик землі. Стовбур дерева, під яким я сидів, височів зовсім поруч. Я потягнувся до нього, відчув під пальцями кору і ще дещо. З дерева струмувала енергія.

Опустивши руку, я торкнувся трави. Вона виглядала бездоганно доглянутою. Я відхилив жмут трави і став роздивлятися ґрунт. Його колір цілком відповідав відтінку трави, в якій не було бур'янів.

Зірвавши травинку, я приклав її до щоки. І так само відчув від неї малесенький струмінь енергії. Я вдихнув її ніжний запах, потім поклав її

до рота й почав жувати, як робив колись іще хлопчиком. Ніколи в дитинстві не смакував такої трави.

А тоді я помітив, що на землі немає тіней. Я сидів під деревом, але не в тіні. Це було незрозуміло, і я глянув нагору, шукаючи сонце.

Роберте, його не було. Було світло без сонця. Збентежений, я озирнувся. Мої очі потроху звикали до світла, і я вже бачив віддалену місцевість. Ніколи в житті мені не траплялося такого краєвиду. Приголомшлива перспектива: зелені луки, квіти й дерева. Енн це сподобалося б, подумав я.

І тоді я згадав. Енн була досі жива. А я? Я встав і поклав обидві долоні на твердий стовбур дерева. Зробив відтиск черевика на твердій землі. Я був мертвий, про це більше не могло бути жодних питань. І все ж я був, і в мене було тіло, яке відчувало так само й виглядало так само, навіть було вдягнено так само – стоячи на справжнісінькій землі посеред цього більш ніж реального краєвиду.

«І це смерть?» – подумав я.

Я поглянув на свої руки, на їхні лінії й борозни, усілякі зморшки. Перевірив долоні. Колись я вивчав по книзі хіромантию – задля розваги, аби застосовувати це на вечірках. Я вивчав власні долоні й знав їх дуже добре.

Вони були ті ж самі. Така ж довга лінія життя – я згадав, як показував її Енн і казав не хвилюватись: я ще довго буду поряд. Зараз ми могли б із цього посміятись, якби були разом.

Я перевернув долоні й помітив, що нігті і шкіра на тильній стороні мали рожевий колір. У мені текла кров. Я змушений був стряхнутися й переконатись, що справді не сплю. Піднісши праву руку до носа й рота, я відчув, як тепло дихання виринається з легень. Двома пальцями я натискав на груди, поки не знайшов потрібну ділянку.

Серцебиття, Роберте. Так само як завжди.

Я почув якийсь рух неподалік і хутко озирнувся. На дерево опустилася вишукана пташка зі сріблястим пір'ячком. Вона, схоже, зовсім не боялася мене, адже сіла зовсім поруч. Чарівне місце, подумав я, почуваячись приголомшеним.

«Якщо це сон, – розмірковував я, – сподіваюсь, я ніколи від нього не прокинуся».

Я стрепенувся, побачивши, як на мене біжить звір, – собака, збагнув я. Кілька секунд нічого не відбивалося в моїй пам'яті. А тоді раптом спогади захлеснули мене.

– Кеті! – вигукнув я.

Вона неслася до мене прожогом, з тим радісним підвиванням, якого я не чув багато років.

- Кеті, - прошепотів я, падаючи на коліна. Сльози стояли в моїх очах. - Старенька Кет.

За мить вона була поруч зі мною, стрибала від радощів, облизуючи мої руки. Я обійняв її.

- Кет, стара Кет.

Я ледве міг говорити. Вона ластилася до мене й вила від щастя.

- Кет, невже це справді ти? - прошепотів я.

Я придивився до неї. Востаннє я бачив її у відчиненій ветеринарній клітці. Приспана, вона лежала на лівому боці, очі були порожні, ноги смикалися в конвульсіях. Ми з Енн прийшли відвідати її, коли дозволив лікар. Деякий час ми стояли поруч із кліткою і гладили її, приголомшені й безпорадні. Кеті була нашим добрим другом майже шістнадцять років.

Зараз вона знов була тією Кеті, яку я знав у часи, коли зростав Йен, - енергійною, сповненою сил, з очима, що блищали, з тим кумедним ротом, відкриваючи який вона ніби сміялась. Я обіймав її в захваті, думаючи, яка щаслива була б Енн, якби бачила її, які щасливі були б діти, особливо Йен. Того дня, коли вона померла, він був у школі. Ввечері я побачив, як він сидить на своєму ліжку, його обличчя було мокрим від сліз. Вони зростали разом, а він навіть не мав можливості попрощатися з нею.

- Якби він тільки бачив тебе зараз, - говорив я, притискаючи її до себе. Радість від нашої зустрічі переповнювала мене. - Кеті, Кеті.

Я гладив її голову й спину, чухав її гарні довгі вуха. І відчував неймовірну вдячність до тих вищих сил, що привели її до мене.

Тепер я знав, що це чудове місце.

* * *

Важко сказати, скільки ми сиділи там, насолоджуючись присутністю одне одного. Кеті лежала поруч зі мною, поклавши свою теплу голову мені на коліна, час від часу потягуючись і задоволено позіхаючи. Я гладив її по голові та не міг нарадуватись, що бачу її. Та знову й знову бажав, аби тут була Енн.

Минув тривалий час, перш ніж я побачив будинок.

Дивно було, як я не помітив його відразу, - він був менш ніж за сто метрів. Саме такий дім завжди хотіли побудувати ми з Енн: з дерева й каменю, з величезними вікнами і широкою терасою з видом на сільську місцевість.

Не знаю чому, але мене відразу ж потягло туди. Підвівшись, я пішов до будинку. Кеті підстрибнула й побігла поруч зі мною.

Будинок стояв на галявині, оточений гарними деревами: соснами, березами й кленами. Ніякої огорожі чи паркану не було. На свій подив, я помітив, що вхідних дверей у будинку теж немає, а те, що я мав за вікна, – лише отвори. Також я помітив відсутність труб, проводів, електричних щитів, стічних каналів і телевізійних антен. Зовнішній вигляд будинку цілком гармоніював з оточенням.

«Френк Ллойд Райт[2 – Френк Ллойд Райт – американський архітектор-новатор XIX–XX століть, творець напряму «органічної архітектури».] схвалив би це», – подумав я й посміхнувся.

– Він навіть сам міг спроектувати це, Кеті, – сказав я.

Вона глянула на мене, і на якийсь момент виникло враження, що вона розуміє мене.

Ми увійшли до саду перед будинком. Посередині стояв фонтан – як виявилось, з білого каменю. Я підійшов до нього й занурив руки у кристалеву воду. Вона була холодна і, як стовбур дерева і як травинка, видавала потік заспокійливої енергії. Я зробив ковток. Ніколи раніше не пробував води, яка б так освіжала.

– Хочеш трохи, Кет? – спитав я, дивлячись на неї.

Вона не ворухнулась, але в мене склалося ще одне враження: вона більше не потребує води. Обернувшись знову до фонтану, я набрав у долоні води й ополоснув обличчя. Неймовірно, краплі збігали по моїх руках і обличчю так, наче на мені було водозахисне покриття.

Захоплений кожною частинкою цього місця, я підійшов разом із Кеті до засіяного квітами пагорбка й нахилився, аби вдихнути їхній запах. Тонкий аромат зачаровував. Що ж до кольорів, то вони були різноманітні, мов веселка, тільки грали ще більше. Я склав долоні навколо золотавої квітки поруч із жовтою й відчув поколювання від енергії, яка текла крізь мої пальці. Я охопив долонями обидві квітки. Кожна виділяла струмок ніжної сили. На свій додатковий захват я помітив, що вони також видають м'які гармонійні звуки.

– Крисе!

Я швидко озирнувся. До саду входило сяйво. Я глянув на Кеті, яка замахала хвостом, потім знову на сяйво. Мої очі призвичаїлися, і світло почало тьмянішати. Тепер до мене наближався чоловік, якого я бачив... скільки разів? Я не міг пригадати. Я ніколи раніше не звертав уваги на його одяг: білу сорочку з короткими рукавами, білі штани й сандалії. Він ішов до мене з усмішкою, розкривши обійми.

– Я відчув, що ти поряд із моїм домом, і миттєво повернувся, – сказав він.
– Ти зробив це, Крисе.

Він тепло обійняв мене, потім відсторонився, посміхаючись. Я придивився до нього.

– Ти... Альберт? – спитав я.

- Саме так, - кивнув він.

Це був мій двоюрідний брат, Роберте. Ми завжди кликали його Дружбаче. Він мав дивовижний вигляд - таким, пригадую, він був, коли мені було чотирнадцять. Виправ. Він мав вигляд набагато енергійніший.

- Ти так молодо виглядаєш, - сказав я. - Не більше, ніж на двадцять п'ять.

- Оптимальний вік, - відповів він.

Я не зрозумів його.

Коли він нахилився, щоб погладити Кеті й привітатися з нею (цікаво, звідки він знав її?), я здивовано споглядав дещо, чого не помітив одразу. Навколо всього його тіла мерехтіло блакитне світло з проблисками білих вогників.

- Привіт, Кеті, рада бачити його, еге ж? - сказав Альберт.

Він знову погладив її по голові й, посміхаючись, випростався.

- Тебе зацікавила моя аура, - сказав він.

Я з посмішкою стрепенувся.

- Так.

- У всіх вони є, - сказав він. - Навіть у Кеті.

Він вказав на неї.

- Ти хіба не помітив?

Я здивовано глянув на Кеті. Я не помітив, хоча тепер, коли Альберт сказав, це стало очевидно. Не така яскрава, як у нього, але аура, без сумніву, була.

- Вони визначають нас, - сказав Альберт.

Я поглянув на себе.

- Де ж моя? - спитав я.

- Ніхто не бачить власну, - була відповідь. - Це лише перешкоджало би.

Цього я теж не зрозумів, але в той момент мене більше турбувало інше питання.

- Чому я не впізнав тебе, коли помер? - спитав я.

- Ти був збентежений, - відповів він. - Частково прокинувся, частково уві сні. Такий собі присмерковий стан.

- То це ти в лікарні радив мені не опиратися, так?

Він кивнув.

– Але ти опирався занадто сильно, щоб мене почути, – відповів він. – Боровся за життя. Пам'ятаєш розмиту фігуру біля твого ліжка? Ти бачив її, хоча твої очі й були заплющені.

– То був ти?

– Я намагався пробитися до тебе, – сказав він. – Зробити твій перехід менш болісним.

– Гадаю, я тобі не надто допоміг.

– Ти не міг допомогти собі сам. – Він поплескав мене по спині. – Перехід виявився занадто травматичним для тебе. Шкода все ж, що це не відбулося легше. Зазвичай людей після смерті зустрічають одразу.

– Чому ж не зустріли мене?

– Бо до тебе неможливо було дістатися, – відповів він. – Ти був настільки зосереджений на своїй дружині.

– Я відчував, що так треба, – сказав я. – Вона була така налякана.

Він кивнув.

– Це було дуже віддано з твого боку. Але твоє прагнення ув'язнило тебе в перехідному становищі.

– Це було жахливо.

– Я знаю. – Він заспокійливо стиснув мое плече. – Та все могло бути набагато гірше. Ти міг застрягнути там на місяці чи роки – навіть століття. Це не є чимось надзвичайним. Якби ти не покликав на допомогу...

– Хочеш сказати, поки я не покликав на допомогу, ти нічого не міг зробити?

– Я намагався, але ти мене відштовхував, – сказав він. – Лише коли відлуння твого поклику досягло мене, я міг сподіватися тебе переконати.

І тут мене осяйнуло – не знаю, чому знадобилося стільки часу. Я озирнувся навколо з трепетом.

– То... це рай?

– Рай. Рідний край. Плідний врожай. Саммерленд – край вічного літа, – сказав він. – На твій вибір.

Я відчув, що наступне запитання звучатиме дурнувато, але мав спитати.

– Це... країна? Держава?

Він посміхнувся.

- Стан душі.

Я подивився в небо.

- Янголів немає, - промовив я, розуміючи, що це жарт лише наполовину.

Альберт розсміявся.

- Чи можна уявити щось більш незграбне, ніж крила, припасовані до лопаток?
- мовив він.

- Отже, таких речей не існує? - і знов я почувався наївним через таке запитання, але був занадто допитливим, аби втримати його при собі.

- Існують, якщо в них вірити, - сказав він, заплутавши мене знову. - Як я казав, це стан душі. Що стверджує девіз на стіні твого кабінету? Те, у що ти віриш, стає твоім світом.

Я був приголомшений.

- Ти знаєш про це? - спитав я.

Він кивнув.

- Як?

- Поясню усе свого часу, - сказав він. - Зараз я лише хочу зауважити: те, що ти думаєш, дійсно стає твоім світом. Ти гадав, це вірно лише на землі, але тут це ще актуальніше, адже смерть - це переключення свідомості з фізичної реальності на духовну. Налаштування на вищі сфери вібрації.

Здається, я збагнув, що він мав на увазі, але не був упевнений. Мабуть, це явно проступило на моєму обличчі, адже він посміхнувся і спитав:

- Надто складно? Тоді скажемо так. Хіба існування людини хоч якось змінюється, коли вона знімає верхній одяг? Так само вона не змінюється, коли смерть знімає верхній одяг її тіла. Вона лишається тією ж особою. Не розумнішою. Не щасливішою. Не кращою. Точнісінько тією самою.

Смерть - лише продовження на новому рівні.

До будинку Альберта

Лише тоді в мене виникла ця думка. Не знаю, чому я не подумав про це одразу. Мабуть, тому, що трапилось так багато захопливих речей, до яких треба було звикнути, - мій мозок просто не встиг дійти до цього питання.

- Мій батько, - сказав я. - Твої батьки. Наші дядька й тітки. Вони всі тут?

- «Тут» - місце велике, Крисе, - відповів він з посмішкою. - Якщо ти маєш на увазі, чи всі вони пережили смерть, так.

- Де вони?

- Я маю уточнити, - відповів він. - Єдині, про кого я знаю напевне, - це моя мати й дядечко Свен.

Я відчув приплив задоволення від згадки про дядечка. Одразу постав перед очима його портрет: голова з блискучою лисиною, розумні очі за окулярами в роговій оправі, привітні обличчя й голос, незламне почуття гумору.

- Де він? - спитав я. - Що він робить?

- Він працює в музичній сфері, - сказав Альберт.

- Звичайно ж. - Я знову посміхнувся. - Він завжди любив музику. Можна мені з ним зустрітись?

- Звісно. - Альберт посміхнувся у відповідь. - Я влаштую це, щойно ти трохи призвичаїшся.

- І з твоєю мамою теж, - сказав я. - Ніколи не був з нею добре знайомий, але точно буду радий бачити її знов.

- Я влаштую це, - сказав Альберт.

- Що ти мав на увазі, коли казав, що маєш уточнити? - спитав я. - Хіба родини перебувають не разом?

- Не обов'язково, - відповів він. - Земні зв'язки мають тут не таке сильне значення. Спорідненість думок, а не крові - ось що важливе.

Мене знов охопив благоговійний трепет.

- Я маю розповісти про це Енн, - сказав я. - Дати їй знати, де я - і що все гаразд. Я хочу цього більше, ніж будь-коли.

- Це справді неможливо, Крисе, - відповів Альберт. - Ти не зможеш до неї достукатися.

- Але мені майже вдалося.

Я розповів йому, як підштовхнув Марі написати мое повідомлення.

- Ви двоє, мабуть, дуже близькі, - сказав він. - То вона показала його твоїй дружині?

- Ні. - Я похитав головою. - Але я можу спробувати знову.

- Це тепер не в твоїх силах, - сказав він.

- Але я маю повідомити їй.

Він поклав руку на мое плече.

– Досить скоро вона буде з тобою, – м'яко промовив він.

Я не знав, що ще можна сказати. Думка, що ніяк не можна повідомити Енн, що зі мною все гаразд, страшенно пригнічувала.

– Як щодо кого-небудь на кшталт Перрі? – раптом пригадав я. І розповів про нього Альберту.

– Не забувай, що тоді ви з ним були на одному рівні, – зауважив Альберт. – Зараз він би про тебе не дізнався.

Побачивши вираз мого обличчя, він обійняв мене за плечі.

– Вона буде тут, Крисе, – сказав він. – Я гарантую це.

Він посміхнувся.

– Я можу зрозуміти твої почуття. Вона гарна людина.

– Ти знаєш про неї? – здивовано спитав я.

– Про неї, про ваших дітей, про Кеті, про твій робочий кабінет, про все, – сказав він. – Я був із тобою понад двадцять років. Земних років, звісно.

– Був зі мною?

– Люди на землі ніколи не бувають самі, – пояснив він. – Кожен індивідуум завжди має провідника.

– Хочеш сказати, ти був моїм янголом-охоронцем?

Звучало банально, але ліпшого вислову я пригадати не міг.

– Краще сказати – провідником, – відповів Альберт. – У давнину серед людей виникло уявлення про янголів-провідників. Ті люди відчували правду, але невірно тлумачили її – на догоду своїм релігійним поглядам.

– Енн теж має провідника? – спитав я.

– Звичайно.

– То хіба не може провідник повідомити їй про мене?

– Легко – якби вона була до цього відкрита, – відповів Альберт, і я зрозумів, що це не вихід. Енн замкнулася у своїй невірі.

Ще одна думка (цього разу породжена відкриттям, що Альберт був поряд зі мною десятиліттями) примусила мене відчути сором: через те що він був свідком такої кількості аж ніяк не благородних моїх вчинків.

– Ти добре тримався, Крисе, – сказав він.

- Ти що, читаєш мої думки? - спитав я.

- Щось схоже на те, - відповів він. - Не переймайся так сильно за своє життя. Твої помилки траплялися в житті мільйонів чоловіків і жінок, які були справді добрими людьми.

- Мої помилки стосуються переважно Енн, - сказав я. - Я завжди кохав її, проте так часто підводив.

- Здебільшого замолоду, - зауважив Альберт. - Молоді надто захоплені собою, щоб по-справжньому розуміти своїх половинок. Одного лише здобуття кар'єри досить, аби порушити здатність до розуміння. Так само було і в мене. Я не мав можливості одружитися, оскільки пішов з життя надто молодим. Але я не здатен був до кінця зрозуміти мою матір, мого батька, моїх сестер. Як сказано у тій п'єсі, «пояснень не знадобиться», Криси.

Мені спало на думку, що він помер раніше, ніж було написано цю п'єсу. Втім, я не звернув на це уваги, адже мене досі непокоїла Енн.

- Я справді ніяк не можу пробитися до неї? - спитав я.

- Може, з часом щось зміниться, - відповів він. - Наразі її невіра є нездоланною перешкодою.

Він зняв руку з мого плеча і поплескав по спині, підбадьорюючи.

- Вона буде з тобою, - сказав він. - Розраховуй на це.

- Їй же не доведеться проходити крізь усе, через що пройшов я? - стурбовано спитав я.

- Це мало ймовірно, - заспокоїв він. - Обставини мають скластися інакше.

Він посміхнувся.

- І ми приглянемо за нею.

Я кивнув.

- Гарзд.

Його слова не надто переконали, але на той момент дозволили відволіктися від проблеми. Озираючись навколо, я припустив, що Альберт - садівник.

Він знову посміхнувся.

- Тут є садівники, звісно, - сказав він. - Але не для догляду за садами. Сади не потребують догляду.

- Зовсім? - і знову я був вражений.

- Тут досить волого, - сказав він. - Не буває екстремальної спеки і холодів, бурь і ураганів, снігу і сльоти. Немає довільного розростання.

– Хіба не треба хоча б підстригати траву? – Я згадав наші газони в Гідден-Гіллз і як часто Ричард, а згодом Йен мали їх стригти.

– Вона ніколи не виростає вище за цей рівень, – сказав Альберт.

– Кажеш, немає бурь, – вів я далі, змушуючи себе зосередитись на чомусь окрім тривоги за Енн. – Ні снігу, ні сльоти? А як щодо людей, які люблять сніг? Для них це був би не рай. Як щодо барв осені? Я люблю їх, Енн також.

– І є місця, де ви можете їх побачити, – сказав він. – У нас – усі пори року, і кожна має власне місцезнаходження.

Я спитав про потік енергії, який відчув від дерева, травинки, квітів і води.

– Все тут виділяє благодатну енергію, – відповів він.

Побачивши Кеті, що з задоволеним виглядом сиділа поруч, я посміхнувся й опустився на коліно, аби знову приласкати її.

– Вона була тут, з тобою? – спитав я.

Альберт кивнув, посміхаючись.

Я вже хотів сказати, як сильно Енн сумувала за нею, але втримався. Вони були нерозлучні. Кеті обожнювала Енн.

– Але ти ще не бачив мого дому, – сказав Альберт.

Я підвівся і, простуючи за ним до будинку, зауважив щодо відсутності дверей і вікон.

– В них немає потреби, – відповів він. – Ніхто не вдереться, хоча я всіх радий бачити.

– Всі живуть у таких будинках?

– Живуть, як жили на землі, – відповів він. – Або як мріяли жити. Ти ж знаєш, я ніколи не мав такого будинку. Але завжди мріяв про нього.

– Ми з Енн також.

– Тоді й у вас буде такий.

– Ми побудуємо його? – спитав я.

– Не за допомогою інструментів, – сказав він. – Оцей дім побудувало мое життя.

Він вказав на будівлю.

– Не те щоб він мав такий вигляд, коли я з'явився тут вперше, – продовжував він. – Мій житловий простір був не такий вже привабливий – як

і простір моєї душі. У деяких кімнатах було темно, і безлад, і повітря в них було важке. А в саду серед квітів і кущів буяли бур'яни, яких я наростив за життя.

– Знадобився час, аби це переробити, – підсумував він з посмішкою. – Я мав підправити зовнішній вигляд житла – а фактично самого себе. Крок за кроком. Частина стіни тут, ділянка на підлозі там, дверний прохід, меблі.

– Як ти це робив? – спитав я.

– Силою думки, – сказав він.

– І на кожного, хто прибуває, чекає його власний будинок?

– Ні, більшість будує собі дім потім, – сказав він. – Не без допомоги, звичайно.

– Допомоги?

– Існують будівельні гуртки, – сказав він. – Групи людей, що знаються на будівлі житла.

– Силою думки?

– Завжди силою думки, – відповів він. – Усі речі починаються в думках.

Я зупинився і глянув угору. Перед нами височів дім.

– Він такий... земний, – промовив я.

Він кивнув, посміхаючись.

– Ми не настільки далекі від наших земних спогадів, щоб прагнути жити в чомусь зовсім новаторському. Але заходь, Крисе. – Він жестом запросив мене.

Ми увійшли до будинку Альберта.

Думки матеріальні

Моїм першим враженням, коли я увійшов, було відчуття цілковитої справжності.

Кімната була простора, з дерев'яними панелями та бантинами, умебльована з бездоганним смаком – і повна світла.

– Нам не доводиться турбуватись про те, щоб «впіймати сонце» на світанку чи опівдні, – сказав мені Альберт. – Усі кімнати отримують однакову кількість світла в будь-який час.

Я оглянув кімнату. Каміну немає, подумав я. А кімната наче створена під нього.

– Я міг би придбати один, якби хотів, – сказав Альберт, наче я промовив це вголос. – Деякі люди мають.

Я посміхнувся тому, як легко він читав мої думки. В нас буде камін, подумав я. Такий самий, як пара бутових камінів, що була в нашому будинку. Більше для атмосфери – тепла вони давали небагато. Але ми з Енн нічого так не любили, як лежати перед вогнем, що потріскує, і слухати музику.

Я підійшов до витонченого різного столика й оглянув його.

– Це ти змайстрував? – спитав я, приємно вражений.

– О, ні, – відповів він. – Лише майстер може створити таку прекрасну річ.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (<http://www.litres.ru/richard-metison-6194903/kudi-privodyat-mr/?lfrom=362673004>) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Переклад Леоніда Гребінки (1986).

2

Френк Ллойд Райт – американський архітектор-новатор XIX–XX століть,
творець напрямку «органічної архітектури».